

**ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ & ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΒΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΩΝ-ΠΑΙΔΙΩΝ**

Ερευνητική Εργασία Β' Λυκείου 2014-2015
4ο ΓΕΛ-ΖΕΚΑΚΕΙΟ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ

ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΤΗ

- Έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Κατηγορεί άλλους για τις πράξεις του, καθώς δεν τις παραδέχεται.
- Παρουσιάζει έντονες δυσκολίες στο να διατυπώνει λεκτικά τις σκέψεις και τα συναισθήματα του.
- Ζηλεύει παθολογικά.
- Αδυνατεί να αποδεχτεί ότι βιώνει και άλλα συναισθήματα εκτός από τον θύμο και τον εκνευρισμό, επειδή πιστεύει ότι τέτοιου είδους συναισθήματα είναι χαρακτηριστικά ενός αδύναμου χαρακτήρα.
- Έχει έντονες αντιδράσεις κάτω από στρες.
- Έχει έλλειψη αυτοελέγχου, ενώ αρνείται να μάθει τρόπους να διαχειρίζεται τον θυμό του.
- Δεν πιστεύει πως η βίαιη συμπεριφορά του θα έχει αρνητικές επιπτώσεις

Παλαιότερα, συνήθιζαν να συνδέουν την άσκηση βίας με ανθρώπους, που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα ή είναι ελάχιστα μορφωμένοι. Όμως δεν είναι έτσι. Σύμφωνα με την Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2004-2009), το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας μοιάζει να πολλαπλασιάζεται, όσο μεγαλύτερα είναι τα εισοδήματα και το μορφωτικό επίπεδο.

Στην Ολλανδία, σχεδόν οι μισοί από όλους τους δράστες βίαιων πράξεων, είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου.

Στη Γαλλία, οι δράστες είναι στελέχη μεγάλων επιχειρήσεων, αξιωματικοί της αστυνομίας ή του στρατού, μεγαλογιατροί, κ.λπ.

Στην Ελλάδα, οι δράστες έχουν όλα τα πιο πάνω χαρακτηριστικά και επιπλέον, προστίθενται οι ... ιερωμένοι.

Στις μέρες μας, οι δράστες είναι συχνά οξύθυμοι, καχύποπτοι και στερούνται δεξιοτήτων για τη διαχείριση και τον έλεγχο του θυμού τους. Μπορεί να μην εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά σε άλλες πλευρές της ζωής τους. Ερευνητικά δεδομένα πιστοποιούν ότι, στην πλειάδα των περιπτώσεων, τα άτομα αυτά έχουν υπάρξει μάρτυρες ενδοοικογενειακής κακοποίησης στην παιδική τους ηλικία». Συχνά, ο θύτης, λόγω χαμηλής

αυτοεκτίμησης, χρησιμοποιεί τη σωματική βία, ως εργαλείο για την επίδειξη της δύναμής του και πολλές φορές δεν παραδέχεται τις πράξεις του.

ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΜΑΤΟΣ

-Ελλιπής αυτό-εκτίμηση

-Συχνά είναι εξαρτημένος ψυχολογικά, οικονομικά, κοινωνικά από τον θύτη.

-Έχει ανεπτυγμένο αίσθημα ντροπής για όλα αυτά που του συμβαίνουν.

-Το θύμα μπορεί να διακατέχεται από έντονα αισθήματα ανικανότητας, που περιγράφονται ως το φαινόμενο της «επίκτητης αδυναμίας» καθώς επίσης από φόβο, θυμό και απογοήτευση.

-Συχνά θεωρεί τον εαυτό του υπεύθυνο για την κακοποίηση που βιώνει και πολλές φορές παρατηρείται ότι προστατεύει ή δικαιολογεί τον θύτη για την βία συμπεριφορά του.

Τα παιδιά ως θύματα ψυχολογικής βίας

Καβγάδες μεταξύ των γονιών: Όταν ένα παιδί ζει σε ένα ήσυχο περιβάλλον και εισπράττει καθημερινά την αγάπη και το σεβασμό του ενός γονιού προς τον άλλον, νιώθει συναισθηματική ασφάλεια. Αντίθετα, αν η καθημερινότητά του χαρακτηρίζεται από καβγάδες, εντάσεις, διαφωνίες και έντονα ξεσπάσματα θυμού μεταξύ των γονιών, ο κόσμος του καταρρέει. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι το παιδί, ζώντας με καβγάδες, χάνει την εμπιστοσύνη του προς τους γονείς του, άρα δυσκολεύεται να στηριχτεί πάνω τους και έτσι καλλιεργείται η έλλειψη αυτοπεποίθησης. Ας μην ξεχνάμε, πως τα παιδιά παρατηρούν τον κόσμο και τον μιμούνται.

Υποτίμηση και γελοιοποίηση: Πολλοί γονείς, έχουν αντικαταστήσει το ξύλο με τις υστερικές φωνές και ουρλιαχτά, που έχουν σοβαρές επιδράσεις στον ψυχικό κόσμο των παιδιών. Μελέτες έχουν δείξει ότι τα άγρια ξεσπάσματα θυμού, τα μειωτικά σχόλια, η γελοιοποίηση, η λεκτική εχθρότητα, έστω και σε μέτριο βαθμό μέσα στο σπίτι, διαταράσσουν τον ύπνο των παιδιών, το οποίο επιφέρει κούραση και άλλα προβλήματα, όπως

κακή διάθεση, μειωμένες σχολικές επιδόσεις και έλλειψη ενέργειας. Η λεκτική βία μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη, με μακροχρόνιες ψυχολογικές επιπτώσεις και δυστυχώς τα συναισθηματικά τραύματα επουλώνονται πιο δύσκολα από τις ουλές της σωματικής βίας.

Σιωπηλή εχθρότητα: Μερικοί γονείς εκφράζουν σιωπηλά την εχθρότητα μεταξύ τους, πιστεύοντας ότι τα παιδιά δεν μπορούν να την αντιληφθούν. Κάνουν λάθος. Τα παιδιά έχουν ένστικτο και είναι σε θέση να αντιληφθούν τότε οι γονείς τους λένε ψέματα και προσποιούνται. Η συνέπεια αυτής της συμπεριφοράς των γονιών είναι παιδιά που υποφέρουν από τον αρνητισμό που προσλαμβάνουν καθημερινά. Μην μπορώντας να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους, απομακρύνονται και υποφέρουν σιωπηλά.

ΜΟΡΦΕΣ ΒΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στη σύγχρονη κοινωνία η ενδοοικογενειακή βία ακμάζει όλο και περισσότερο. Ειδικότερα, τα φαινόμενα βίας μεταξύ γονέων και παιδιών αυξάνονται μέρα με τη μέρα. Ωστόσο, αυτή η βία, ασκείται με διάφορους τρόπους, όπως:

1)Σωματική Βία: Λέγοντας σωματική βία, εννοούμε τον ξυλοδαρμό μεταξύ των μελών της οικογένειας, ο οποίος συχνά προκαλεί ζημιές στην σωματική ακεραιότητα του θύματος.

2)Λεκτική Βία: Λέγοντας λεκτική βία, εννοούμε την εξύβριση και γενικότερα τον υποβιβασμό της προσωπικότητας ενός μέλους της οικογένειας με τη χρήση άσχημου λεξιλογίου από ένα άλλο.

3)Σεξουαλική Βία: Λέγοντας σεξουαλική βία, εννοούμε τη σεξουαλική κακοποίηση, δηλαδή το βιασμό ενός μέλους της οικογένειας σε ένα άλλο.

4)Ψυχολογική Βία: Λέγοντας ψυχολογική βία, εννοούμε την ψυχολογική πίεση και τη συναισθηματική εκμετάλλευση που μπορεί να λαμβάνει χώρα μεταξύ γονέων και παιδιών, έχοντας καταστρεπτικές συνέπειες στην ψυχική κατάσταση του θύματος, οδηγώντας το ταυτόχρονα και στο να έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως βία είναι δυνατό να ασκείται, τόσο απ τους γονείς προς το παιδί, όσο και απ το παιδί προς τους γονείς! Και στις δύο περιπτώσεις, οι επιπτώσεις στην ψυχική και τη σωματική κατάσταση του θύματος, είναι συντριπτικές.

Αίτια εμφάνισης της βίας κατά των παιδιών μέσα στην οικογένεια

Οικογενειακή βία αποτελεί κάθε πράξη ή συμπεριφορά που προκαλεί σωματική, ψυχική ή σεξουαλική βλάβη σε κάποιο μέλος της οικογένειας. Αντικείμενο της βίας αυτής των ενηλίκων γίνονται συχνότερα τα παιδιά, τα οποία είναι τα πιο αδύναμα, ψυχικά και σωματικά, μέλη της οικογένειας.

Η οικογένεια μπορεί να αποτελέσει μία από τις πιο βίαιες κοινωνικές ομάδες, όπου θύματα και θύτες βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση. Στην εποχή μας η ενδο-οικογενειακή βία είναι ένα πολύ διαδεδομένο φαινόμενο, στο πλαίσιο του οποίου καταπατώνται τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και χάνεται η ανθρώπινη ελευθερία και αξιοπρέπεια.

Μιλώντας για τη βία μέσα στην οικογένεια, εύλογα προκύπτει το ερώτημα πώς κάτι τόσο σκληρό, όπως η βία, μπορεί να εξελίσσεται μέσα στο τρυφερό και ασφαλές σχήμα που παραδοσιακά αντιπροσωπεύει η οικογένεια.

Ωστόσο, πολύ συχνά στο χώρο του σπιτιού και της οικογένειας παρατηρούνται στα μέλη της -και κυρίως στα παιδιά- φαινόμενα καταπίεσης, προσβολής, έλλειψης ασφάλειας, απειλής της προσωπικότητας, ή ακόμη και της ίδιας τους της ζωής σε κάποιες περιπτώσεις.

Ο ενήλικας μπορεί να βρει στο παιδί την εύκολη λεία προκειμένου να ικανοποιήσει την επιθετικότητα ή τις επιθυμίες του. Η επιθετικότητα που κρύβεται πίσω από τη βία, είναι μια ευρεία έννοια που περιλαμβάνει μια σειρά ενεργειών, οι οποίες μπορεί να εκταθούν από την απλή λεκτική προσβολή έως και τη δολοφονία. Στην Ελλάδα, το γενικό ποσοστό της βίας μέσα στην οικογένεια καταγράφεται στο 31%.

Αν και οι όροι κακοποίηση – παραμέληση – ψυχολογική βία κατά των παιδιών είναι σχετικά πρόσφατοι, χρησιμοποιήθηκαν μόλις το 1962, ουσιαστικά περιγράφουν ένα πολύ παλιό πρόβλημα.

Σύμφωνα με σχετικό μύθο της ελληνικής μυθολογίας ακόμη, η Ήρα θυμωμένη επειδή ο σύζυγος της Δίας είχε σχέσεις με άλλες γυναίκες, γέννησε από εξώγαμη σχέση τον Ήφαιστο. Ο Ήφαιστος ήταν άσχημος και ανάπηρος. Η Ήρα δεν άντεξε το πλήγμα και τον πέταξε από τον Όλυμπο στη

θάλασσα. Σώθηκε από μία από τις Νηρηίδες, τη Θέτιδα, αλλά πάντα μισούσε τη μητέρα του. Ήταν βίαιος και όταν παντρεύτηκε την Αφροδίτη, ο γάμος απέτυχε.

Μεταγενέστερα, καταγράφεται πλήθος ιστορικών παραδειγμάτων, όπως ότι στην αρχαία Σπάρτη θανάτωναν τα ανάπηρα παιδιά και το θεωρούσαν αυτό ευθύνη και καθήκον της πολιτείας με σκοπό την εξασφάλιση μιας υγιούς κοινωνίας ή ότι, σύμφωνα με τα γραπτά του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, ο ρόλος της πολιτείας πρέπει να είναι αυτός ενός γονέα που φροντίζει αλλά και τιμωρεί.

Στη σύγχρονη εποχή, έχει στιγματιστεί το γεγονός ότι στις μεν αγροτικές περιοχές της Ινδίας παραμελούσαν τα κορίτσια σε βαθμό θανάτου, προκειμένου να απαλλαγούν οι γονείς από το βάρος της υποχρέωσης για προίκα, στη δε Κίνα ήταν πολύ σύνηθες το φαινόμενο της εγκατάλειψης των θηλυκών βρεφών τα οποία ήταν ανεπιθύμητα αποκλειστικά λόγω φύλου. Στις μέρες μας, πέραν του ότι η σωματική τιμωρία (ξύλο κ.ά) υπήρξε από τις πλέον αποδεκτές παιδαγωγικές μεθόδους μέχρι και πρόσφατα, παρατηρείται γενικώς μια αποδοχή της βίας ως τρόπου συμπεριφοράς, η οποία σε συνδυασμό και με άλλους παράγοντες (κοινωνικούς ή ψυχοπαθολογικές αιτίες), οδηγεί στην εμφάνιση και παράλληλα στην εξάπλωση του φαινομένου.

Η βία στην καθημερινότητα είναι πλέον τόσο σύνηθες φαινόμενο, που στις ηπιότερες μορφές της φαντάζει σε κάποιους σχεδόν «φυσιολογική». Στην καθημερινή της μορφή η βία αφορά στην ταπείνωση, στην ενοχοποίηση και στο ντρόπιασμα του παιδιού από τους γονιούς, στην κατάργηση της ατομικότητάς του. Εκφράζεται με λέξεις ταπεινωτικές, απειλητικές, με ειρωνεία και με ένταση στη φωνή και στις σωματικές εκφράσεις.

Αυτή η βία παρουσιάζεται σε στιγμές δύσκολες ή απαιτητικές και οφείλεται κυρίως στο ότι οι γονείς δεν έχουν είτε την ικανότητα να καθησυχάσουν τα παιδιά τους, είτε τις άμυνες να αντέξουν τη δική τους φόρτιση. Συγκεκριμένα, οι γονείς ασκούν βία στα παιδιά τους όταν για τους δικούς τους ψυχολογικούς ή κοινωνικούς λόγους αδυνατούν σε μία κρίσιμη στιγμή να ανταπεξέλθουν στον γονεϊκό τους ρόλο και η αγάπη τους για το παιδί δεν μπορεί να αντισταθμίσει την επιθετικότητά τους.

Η άμεση βία προς το παιδί δηλώνει την απόρριψή του από τον ένα ή/και τους δύο γονείς, ενώ οι προσβολές που αυτό υφίσταται δικαιολογούνται από τον γονιό ως μέρος της τακτικής για τη διαπαιδαγώγησή του.

Τα πραγματικά αίτια πίσω από τον ισχυρισμό αυτό είναι ότι το παιδί φέρεται με τρόπο ενοχλητικό, ενδεχομένως δεν ικανοποιεί τις προσδοκίες του γονιού, ή άλλοτε, η παρουσία του παιδιού ξυπνά στον γονιό τα προσωπικά του ελλείμματα.

Συχνά το παιδί αυτό νιώθει αμηχανία και ντροπή γι' αυτό που είναι. Για παράδειγμα ένα παιδί που είναι αδέξιο, γίνεται ακόμη πιο αδέξιο μετά από τις φωνές και την απόρριψη του γονιού και το ερώτημα είναι κατά πόσον υποτιμάται γιατί είναι αδέξιο ή γίνεται αδέξιο από τη διαρκή υποτίμηση και το φόβο.

Η αναζήτηση των λόγων εμφάνισης της βίας σε μια οικογένεια αποτελεί μια δύσκολη και κάποτε αναποτελεσματική διεργασία, διότι το πρόβλημα είναι πολύπλοκο και οι ρίζες του συχνά δύσκολο να αποκαλυφθούν.

Τα αίτια τα οποία προκαλούν τη βία είναι ενδογενή και εξωγενή. Ενδογενή θεωρούμε τα κληρονομούμενα ένστικτα και τους βιολογικούς παράγοντες και εξωγενή τις ματαιώσεις των προσδοκιών και των στόχων που διεγείρουν την επιθετικότητα, αλλά και την παρατήρηση και μίμηση επιθετικών συμπεριφορών που με κάποιο τρόπο ενισχύθηκαν (επιτυχής έκβαση, ανταμοιβή) και γι' αυτό επαναλαμβάνονται.

Μέσα στην οικογένεια η βία αναπτύσσεται από την ελλειμματική ή νοσηρή προσωπικότητα του γονέα-θύτη και συνδέεται άμεσα με την απόκτηση και τη διατήρηση του ελέγχου και την άσκηση εξουσίας.

Ένας γονέας με ναρκισσιστική και ανασφαλή προσωπικότητα είναι πιθανό να ασκήσει βία στην προσπάθειά του να δημιουργήσει θετική αυτο-εικόνα, είτε επειδή θεωρεί ότι απειλείται ο εγωισμός του είτε λόγω κοινωνικών παραγόντων. Γενικώς, η βία και οι μορφές της αποτελούν μέσα που χρησιμοποιούνται για απόκτηση του ελέγχου ή για αντίσταση σε αυτόν.

Σε κάθε περίπτωση, η ενδο-οικογενειακή βία αποτελεί καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία επηρεάζει -εκτός από το παιδί/θύμα- και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας και συνιστά ποινικό αδίκημα σύμφωνα με των περί Βίας στην Οικογένεια Νόμων 119 του 2000 και 212 του 2004.

Η βία και η κακοποίηση στην οικογένεια είναι ένα διαχρονικό όπως αποδεικνύεται φαινόμενο, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πιο εμφανές και αντιληπτό με την αύξηση των σχετικών αναφορών και καταγγελιών.

Αν και τα περιστατικά που έρχονται στο φως είναι πολύ λίγα σε σχέση με εκείνα που αντιστοιχούν στην πραγματικότητα, η παιδική κακοποίηση φαίνεται να αγγίζει όλα τα κοινωνικά στρώματα. Μάλιστα, σύμφωνα με την Έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2004-2009), το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας μοιάζει παραδόξως να πολλαπλασιάζεται όσο μεγαλύτερα είναι τα εισοδήματα και το μορφωτικό επίπεδο.

Οι έρευνες δείχνουν ότι δεν υπάρχουν σταθεροί παράγοντες που καθορίζουν τη βίαιη συμπεριφορά. Παραδείγματος χάρη το ποτό είναι ένας παράγοντας που λειτουργεί αρνητικά χωρίς όμως να είναι καθοριστικός. Τα παιδιά, όπως άλλωστε και οι γυναίκες, δεν κακοποιούνται μόνο από άνδρες που πίνουν ή έχουν πρόβλημα αλκοολισμού.

Παρόλα αυτά, έχουν ομαδοποιηθεί ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι εμφανίζονται με τη μεγαλύτερη συχνότητα ως αίτια βίας και κακοποίησης. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι εξής:

α) Η προσωπικότητα του ατόμου

β) Η ορμονική του κατάσταση

γ) Τα κοινωνικά στερεότυπα

δ) Η αντίδραση στην πρόκληση βίας σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας (οφθαλμόν αντί οφθαλμού)

ε) Το αλκοόλ

στ) Οι υψηλές θερμοκρασίες, λόγω της επίδρασής τους στο θυμικό των ανθρώπων. (Σχετικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ της ανθρώπινης επιθετικότητας και των υψηλότερων θερμοκρασιών. Οι ερευνητές σημειώνουν ότι η αύξηση των θερμοκρασιών επιδρά αυξητικά στην τάση σύγκρουσης στο πλαίσιο ομάδων κατά ποσοστό 14% και στη διαπροσωπική βία κατά 4%).

ζ) Ο περιορισμένος χώρος

η) Η σχετική αποστέρηση, όταν δηλαδή κάποιος αισθάνεται ότι είναι χειρότερα από ό,τι οι άλλοι.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας της επιθετικής συμπεριφοράς είναι και η απογοήτευση. Ο απογοητευμένος άνθρωπος συχνά απομονώνεται από το κοινωνικό σύνολο και μπορεί να ξεσπάσει επιθετικά και βίαια στην οικογένειά του.

Η ψυχοβιολογία (βλ. *Λεξικό όρων*) θεωρεί τη βία και την επιθετικότητα ως έμφυτα και ενστικτώδη χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης.

Η εξελικτική ψυχολογία (βλ. *Λεξικό όρων*) υποστηρίζει ότι πολλές ανθρώπινες συμπεριφορές προκαλούνται από ψυχολογικούς μηχανισμούς. Έτσι, ο γονιός συχνά κακοποιεί το παιδί ή τα παιδιά του, γιατί του υπενθυμίζουν την ανεπάρκεια και την αδυναμία του και για το λόγο αυτό «τα τιμωρεί». Η κακοποίηση του ίδιου του γονιού όταν ήταν παιδί καθορίζει κατά πολύ τη βίαιη συμπεριφορά του. Αυτό σημαίνει ότι τα σημερινά θύματα μπορεί να εξελιχθούν στους μελλοντικούς θύτες και για αυτό τα άτομα αυτά θα πρέπει να βοηθηθούν, ώστε να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους πριν την εκδήλωση βίαιων τάσεων.

Η συμπεριφοριστική προσέγγιση της Ψυχολογίας (βλ. *Λεξικό όρων*) υποστηρίζει ότι η επιθετικότητα, όπως και κάθε άλλη συμπεριφορά -θετική ή αρνητική- μαθαίνεται και επαναλαμβάνεται μέσα από ενισχύσεις.

Το γονεϊκό πρότυπο θα πρέπει να απέχει από εκείνο του ‘νταή’ και του ‘παλικαρά’ αλλά παράλληλα να μην είναι υποτακτικό και δουλοπρεπές. Η οριοθέτηση των συμπεριφορών καθώς και η αντιμετώπιση της απογοήτευσης και της ματαίωσης που νιώθουν συχνά τα παιδιά βοηθούν στον έλεγχο της επιθετικότητας.

Οι γονείς θα πρέπει να δείχνουν στα παιδιά τους ‘συμπαθητική κατανόηση’ (βλ. *Λεξικό όρων*) και να εφαρμόζουν ‘διαφορική ενίσχυση’ (βλ. *Λεξικό όρων*), ανταμείβοντας την καλή και αδιαφορώντας ή αποδοκιμάζοντας την κακή συμπεριφορά.

Οι έρευνες της Κοινωνικής Ψυχολογίας (βλ. *Λεξικό όρων*) αποδεικνύουν ότι η επιθετική συμπεριφορά μπορεί να μαθευτεί άμεσα αλλά και έμμεσα. Έτσι, π.χ. η έκθεση των παιδιών σε βίαια τηλεοπτικά προγράμματα αυξάνει την επιθετικότητα. Η έρευνα επίσης καταδεικνύει ότι τα επιθετικά αγόρια είχαν

τουλάχιστον ένα «τιμωρητικό» γονέα, ή γονείς ανικανοποίητους, με διχογνωμία σε σχέση με θέματα ανατροφής και χωρίς τρυφερότητα μεταξύ τους.

Αυτό που γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω είναι ότι η βία στην οικογένεια δεν έχει χρώμα, κουλτούρα, χώρα, ήπειρο, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Εξαπλώνεται ραγδαία σε όλον τον πλανήτη και πλήττει ιδιαίτερα τα ανήλικα παιδιά.

Το σημαντικό είναι να σταματήσουμε το μοντέλο που αναπαράγεται από γενιά σε γενιά, δηλαδή παιδιά-θύματα ενδοοικογενειακής βίας που είτε εξελίσσονται σε δράστες και γονείς-θύτες, είτε σε ανθρώπους ευάλωτους σε παραβατικότητα, με ψυχοσωματικά προβλήματα και άλλες διαταραχές, από νυχτερινή ενούρηση μέχρι και απόπειρες αυτοκτονίας.

Πολλοί γονείς δικαιολογούν τη σωματική βία που ασκούν στα παιδιά τους στο πλαίσιο της υπέρβασης των ορίων αντοχής και αυτοσυγκράτησής τους.

Για να συνειδητοποιήσουμε τον παράλογο αλλά και υποκριτικό χαρακτήρα αυτής της δήλωσης, ας φανταστούμε δύο σκηνές:

Στην πρώτη σκηνή, το παιδί κρατά ένα πρόχειρο γυάλινο ποτήρι της κουζίνας και άθελά του το σπάζει. Ας δεχθούμε ότι αυτό ήταν το αποκορύφωμα μιας συνεχούς αρνητικής συμπεριφοράς του παιδιού. Ο γονιός πολύ θυμωμένος του δίνει ένα χαστούκι. Μια κοινή, συνηθισμένη τακτική.

Στη δεύτερη σκηνή, ο ίδιος γονιός έχει προσκαλεσμένο στο σπίτι για φαγητό το διευθυντή του. Εκείνος ζητά ένα ποτήρι νερό και άθελά του το σπάζει (ένα ακριβό κρυστάλλινο ποτήρι). Τι του λέει ο γονιός; Το πιο πιθανό είναι ότι θα πει: «Μην το σκέφτεστε! Ένα απλό ποτήρι ήταν. Κανένα πρόβλημα». Και ας ήταν το ακριβό κρυστάλλινο ποτήρι του.

Για ποιο λόγο ο γονιός θα συμπεριφερόταν έτσι στη δεύτερη σκηνή; Γιατί είναι ανεπίτρεπτο να δείρουμε το διευθυντή μας, επειδή μπορεί να μας απολύσει, να κινησει αγωγή εναντίον μας, να ... να ... Δηλαδή, δε δέρνουμε το διευθυντή μας για λόγους συμφέροντος, ενώ είμαστε έτοιμοι να χαστουκίσουμε το παιδί μας για το δικό του, υποτίθεται, συμφέρον.

Έτσι, με τη συμπεριφορά αυτή οδηγούμε το παιδί -που δεν μπορεί να δειρί το γονιό που το δέρνει- να βγάζει αυτή τη βία προς τα έξω με το να δειρί ένα μικρότερο ή και μεγαλύτερο κάποιες φορές αδελφάκι, ή να σπάσει κάποιο παιχνίδι ή κάποιο έπιπλο.

Ας πάμε τώρα και σε μια τρίτη σκηνή. Ας φανταστούμε και πάλι ότι τα παιδί σπάζει άθελά του ένα πρόχειρο γυάλινο ποτήρι της κουζίνας. Το παιδί όμως σε αυτή τη σκηνή είναι ένα αγόρι 16 χρονών με ύψος 1,90 εναντίον του οποίου δεν είναι εύκολη η άσκηση σωματικής βίας από πλευράς του γονιού για λόγους ψυχολογικούς (δεν το βλέπουν πλέον ως παιδί), αλλά και καθαρά πρακτικούς (μπορεί να αμυνθεί).

Η εκδήλωση επομένως της βίας και της κακοποίησης συχνά οφείλεται απλά και μόνο στην χωρίς επιπτώσεις δυνατότητα που έχει το «ισχυρό» μέλος της οικογένειας να ασκήσει αυτή τη μορφή εξουσίας σε ένα πιο «αδύναμο» μέλος της, το οποίο δεν μπορεί να αντισταθεί ή να ανταποδώσει.

Μια σημαντική συνειδητοποίηση είναι ότι με αντικρουόμενες συμπεριφορές (π.χ. εμείς δέρνουμε τα παιδιά μας, ενώ τους λέμε ότι τα ίδια δεν πρέπει να δέρνουν) όχι μόνο ενθαρρύνεται υποσυνείδητα η συνέχιση των συμπεριφορών, αλλά ταυτόχρονα προκαλείται στα παιδιά σύγχυση με την παροχή αντιφατικών μηνυμάτων.

Τα παιδιά δεν μπορούν να καταλάβουν ότι δεν γίνεται τα ίδια να δέρνουν άλλα παιδάκια, γιατί αυτό είναι αταξία, αλλά ο μπαμπάς ή η μαμά γίνεται κάθε τόσο να τα δέρνουν.

Τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν τέτοια αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά, γιατί στο μυαλό τους δεν υπάρχουν ενδιάμεσες λύσεις, οι οποίες άλλωστε δεν θα έπρεπε να υπάρχουν στο μυαλό κανενός.

Στο ερώτημα «Πώς αντιδρούμε λοιπόν στις συμπεριφορές των παιδιών μας;», η απάντηση είναι αδιαπραγμάτευτη. «Δεν ασκούμε βία στα παιδιά για κανένα λόγο, για καμιά πραγματική ή υποτιθέμενη αιτία». Αντίθετα, τα διδάσκουμε ορθά με το δικό μας σωστό παράδειγμα.

Τα παιδιά, οι ενήλικες και γονείς του αύριο, θα πρέπει μέσα από την αγωγή τους να μάθουν να ελέγχουν και να διαχειρίζονται σωστά το θυμό τους, καθώς επίσης και την αξία της συγγνώμης δηλαδή της έμπρακτης αποδοχής

του λάθους τους. Πρέπει να διδαχθούν τη διαπραγμάτευση μέσα από το διάλογο καθώς και την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων.
Οι γονείς θα πρέπει να μην είναι χαλαροί αλλά ούτε και εχθρικοί -επιθετικοί.

Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι η βία στην οικογένεια μεταφέρει βία στην κοινωνία. Κάτω από το πρίσμα αυτό, η ενδοοικογενειακή βία δεν αποτελεί προσωπική ή οικογενειακή υπόθεση, αλλά κοινωνικό πρόβλημα που μας αφορά συνολικά.

Αντί επιλόγου, λίγοι στίχοι ως παραστατικό μήνυμα ενάντια στη βία και την κακοποίηση των παιδιών.

Είδα το δάσκαλο να **με κτυπάει με ζήλο**
είδα τα χέρια μου **πρησμένα από το ξύλο**
είδα τα νεύρα μου σιγά - σιγά να σπάνε
με καλοσύνη και στοργή **να με κτυπάνε**
για το καλό μου, για το καλό μου,
ώσπου δεν άντεξε στο τέλος το μυαλό μου
πήρε ανάποδες στροφές για το καλό μου
και είμαι στο θάλαμο 9, για το καλό μου.

Η λέξη «θάλαμος» παραπέμπει σε ψυχιατρείο ή φυλακή. Τα συμπεράσματα δικά σας.-

Λεξικό Επιστημονικών Όρων

Εξελικτική ψυχολογία

Η Εξελικτική Ψυχολογία μελετά το είδος και τη φύση των βιολογικών/ψυχολογικών μεταβολών που συμβαίνουν στη ζωή του ανθρώπου κατά τις διάφορες αναπτυξιακές του φάσεις από τη σύλληψη έως το θάνατο. Η εξελικτική Ψυχολογία δεν περιορίζεται μόνο στην περιγραφή αυτών των μεταβολών, αλλά προσπαθεί να μελετήσει τους παράγοντες που

διαμορφώνουν την ανάπτυξη των ψυχοσωματικών ιδιοτήτων του ανθρώπου και στη συνέχεια να ερμηνεύσει την πορεία που ακολουθεί η εξέλιξή του.

Κοινωνική Ψυχολογία

Η κοινωνική Ψυχολογία διερευνά την αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμου και κοινωνικού περιβάλλοντος (επικοινωνία, στάσεις, προκαταλήψεις). Ο άνθρωπος δεν είναι ένα μονοδιάστατο ον και σίγουρα ποτέ δεν μπορείς να εξετάσεις ένα άτομο ανεξάρτητα από το περιβάλλον του. Βασισμένη πάνω σε αυτό το σκεπτικό η Κοινωνική Ψυχολογία έρχεται για να ερευνήσει πως το κοινωνικό περιβάλλον επηρεάζει την συμπεριφορά του ατόμου, αλλά και τι είδους ψυχολογικές συνδέσεις δημιουργούνται μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας (οικογένεια, χωριό, κράτος).

Συμπεριφοριστική προσέγγιση της Ψυχολογίας

Σύμφωνα με τη συμπεριφοριστική προσέγγιση της Ψυχολογίας το περιβάλλον παίζει σπουδαίο και καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς. Στον συμπεριφορισμό, η προσοχή εστιάζεται αποκλειστικά και μόνο στις εξωτερικές μεταβλητές του περιβάλλοντος και όχι σε εσωτερικές μεταβλητές του οργανισμού. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, όποια σταθερότητα παρατηρείται στη συμπεριφορά οφείλεται στην ομοιότητα των περιβαλλοντικών συνθηκών που προκάλεσαν αυτή τη συμπεριφορά (Pergin & John, 2001). Αντίθετα, η προσωποκεντρική προσέγγιση δίνει έμφαση στο φαινομενολογικό και αντιληπτικό πεδίο του κάθε ατόμου. Οι συμπεριφοριστές, ελέγχουν κατά πόσον η συμπεριφορά προκαλείται από το άτομο ή από την περίσταση, στη συνέχεια σε ποιο βαθμό η συμπεριφορά οφείλεται σε παράγοντες του ατόμου και της περιστασης και τέλος στο πώς αλληλεπιδρούν μεταξύ τους οι παράγοντες του ατόμου και της περιστασης στον καθορισμό της συμπεριφοράς (Pergin & John, 2001).

Ψυχοβιολογία

Η ψυχοβιολογία (ή βιοψυχολογία) είναι η μελέτη της βιολογικής βάσης της συμπεριφοράς στους οργανισμούς (ζώα, άνθρωπος). Ο όρος ψυχοβιολογία αναφέρεται στους ψυχολογικούς μηχανισμούς οι οποίοι ενσωματώνονται στις βιολογικές διεργασίες και εξηγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Συμπαθητική κατανόηση

Η ευαισθητοποιημένη εκ μέρους των γονέων διερεύνηση των ενισχυτικών διαδικασιών, των φόβων, των απογοητεύσεων και της ανασφάλειας που

αποτελούν το υπόβαθρο της εσωτερικής έντασης και ο λογικός χειρισμός των προβλημάτων με ηρεμία και καθησυχασμό.

Διαφορική ενίσχυση (Differential reinforcement)

Γενικός όρος για οποιαδήποτε διαδικασία στην οποία υπάρχει θετική ή αρνητική ενίσχυση συγκεκριμένων μορφών δράσης και εξάλειψη της ενίσχυσης άλλων μορφών, ή υπάρχει αρνητική ή θετική ενίσχυση συγκεκριμένων μορφών δράσης σε ένα περιβαλλοντικό πλαίσιο (ED) και εξάλειψη της ενίσχυσης των ίδιων μορφών σε ένα άλλο περιβαλλοντικό πλαίσιο (ΕΔ) (ο όρος αυτός χρησιμοποιείται για να επισημάνει ότι η διαφοροποίηση της συμπεριφοράς βασίζεται όχι μόνο στην ενίσχυση αλλά και στην εξάλειψη της ενίσχυσης. Στη φύση η ενίσχυση είναι πάντοτε διαφορική, με την έννοια ότι οποιοδήποτε ενισχυτικό γεγονός επιτυγχάνεται μόνο από ορισμένες μορφές δράσης και όχι από άλλες).

Αφού λοιπόν, αισίως αναλύσαμε τα αίτια που οδηγούν στην ενδοοικογενειακή βία, αλλά και τις διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει θα ήταν εύλογο να προχωρήσουμε σε μια σύντομη αλλά περιεκτικότερη παρουσίαση των συνεπειών που προκαλεί, τόσο στην ψυχοσύνθεση όσο και στην κοινωνική ζωή των θυμάτων.

Έντονη δυσκολία στις διαπροσωπικές σχέσεις: Αυτή, εκφράζεται είτε με απόσυρση ή με επιθετικότητα είτε με χρήση βίας και αντικοινωνικής συμπεριφοράς είτε με παραβίαση των ηθικών κανόνων και του νομικού πλαισίου αλλά και με την μορφή χαμηλής σχολικής επίδοσης.

Στοιχεία ψευδοωριμότητας: Το παιδί δείχνει σοβαρό, λιγότερο αυθόρμητο και πιο προβληματισμένο από τους συνομήλικους του. Μπορεί ακόμα να καταβάλλει υπερβολική προσπάθεια να γίνει αγαπητό εκδηλώνοντας υποδειγματική συμπεριφορά, άριστη σχολική επίδοση ή τελειομανία. Η ψευδής αυτή ωριμότητα συνδέεται με τον φόβο απόρριψης ή την επανάληψη της κακοποίησης.

Ακόμα, το θύμα διακατέχεται από αισθήματα ανασφάλειας, ενοχικές τάσεις ενώ φοβίες πάσης φύσεως κυριεύουν την ζωή του

Επίσης εμφανίζει δυσκολία ελέγχου των συναισθημάτων τους παρουσιάζοντας πολύ συχνά εκρήξεις θυμου

Ενώ Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας έχουν αυξημένες πιθανότητες να παρουσιάσουν εγκληματική συμπεριφορά ως ενήλικες. Φυσικά, δεν θα μπορούσε να μην αναφερθεί ως βασική συνέπεια η μίμηση της μεθόδου. Αφού εξαιτίας των αρνητικών προτύπων που προσλαμβάνει από το οικογενειακό του περιβάλλον θεωρεί την βία ως μορφή επιβολής των απόψεων και των επιθυμιών του. Έτσι είναι πολύ πιθανό να γίνουν και οι ίδιοι βίαιοι γονείς στο μέλλον

Επιπλέον δεν είναι λίγες οι φορές που τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας λένε συχνά ψέματα προκειμένου να αποφυγουν την κατάσταση αυτή. Έτσι δεν είναι δύσκολο να μαθουν να δρουν παρασκησιακά και στους υπολοίπους τομείς της ζωής τους.

Βέβαια όπως καταλαβαίνουμε τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας έχουν αυξημένες πιθανότητες να παρουσιάσουν εγκληματική συμπεριφορά ως ενήλικες.

Ενώ τέλος σε περιπτώσεις σοβαρής κακοποίησης υπάρχει το ενδεχόμενο να εμφανίσουν ψυχωσικές αντιδράσεις όπου χάνεται προσωρινά ή περιορίζεται προσωρινά η επαφή του παιδιού με την πραγματικότητα.

Στην συνέχεια είναι σημαντικό να εμβαθύνουμε περαιτέρω την ανάλυση μας, στο φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, εστιάζοντας κυρίως στα στατιστικά δεδομένα που αφορούν τον ελληνικό χώρο τα τελευταία χρόνια.

2014:

Το έτος αυτό οι καταγγελίες αφορούσαν στο σύνολο

1.439 παιδιά εκ των οποίων:

- 677 (47%) αγόρια
- 581 (40.5%) κορίτσια
- 181 (12.5%) παιδιά για τα οποία δεν ήταν γνωστό το φύλο ή η ηλικία τους.

Βέβαια θα ήταν σημαντική παράλειψη να μην επισημάνουμε το γεγονός ότι από τις παραπάνω καταγγελίες οι:

- 705 (98%) ήταν ανώνυμες
- (2%) ήταν επώνυμες

Στην συνέχεια ας αναλύσουμε τα ποσοστά κακοποίησης ανάλογα με τις ηλικιακές ομάδες.

0-6 ετών : Αγόρια/307

Κορίτσια/223

Άγνωστο φύλο/55

Σύνολο/585(40.5%)

7-12 ετών: Αγόρια/238

Κορίτσια/213

Άγνωστο φύλο/16

Σύνολο/467(32.5%)

13-18 ετών: Αγόρια/108

Κορίτσια/121

Άγνωστο φύλο/7

Σύνολο/236(16.5%)

Άγνωστη ηλικία: Αγόρια/23

Κορίτσια/23

Άγνωστο φύλο/104

Σύνολο/151(10,5%)

Αναφορικά με την σχέση μεταξύ θύματος και θύτη στο σύνολο των 1439 καταγγελιών προέκυψαν τα ακόλουθα στοιχεία:

Γονείς(αφορά και τους δύο): 575 (40%)

Μητέρα: 511 (35,5%)

Πατέρας:223(15,5%)

Άτομο λοιπού οικογενειακού περιβάλλοντος:72 (5%)

Άλλο: 58 (4%)

Τέλος ως προς τις μορφές που μπορεί να λάβει:

Σωματική Κακοποίηση παιδιού:629(44%)

Σεξουαλική κακοποίηση παιδιού:8(0.5%)

Παραμέληση:687(48%)

Οικονομική εκμετάλλευση:

A) εξώθηση σε επαιτεία:66(4.5%)

B) εξώθηση σε πορνεία:16(1.5%)

Γ) εμπόριο παιδιών:-(0.0%)

Δ) άλλο:1(1.07%)

Ψυχολογική/Συναισθηματική Κακοποίηση:32

Υποσημείωση: Έπειτα απο προσωπική έρευνα ,παρατηρήθηκε ότι τα ποσοστά κακοποίησης τα τελευταία χρόνια οξύνονται κατα 1.5% περίπου ανα χρόνο.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα συνθετο κοινωνικο φαινομενο. Παρατηρειται σε ολες τις χωρες, σε ολες τις κοινωνικοοικονομικες ταξεις και ηλικιες. Μπορει να χαρακτηριστη ως «σκοτεινο» φαινομενο, καθοσον δυσκολα γνωστοποιειται στο ευρυτερο περιβαλλον. Η αντιμετωπιση της βίας εξαρταται απο διαφορους αλληλενδετους παραγοντες εκ των οποιων οι κυριοτεροι ειναι:

- Διαπαιδαγωγηση
- Συμβουλοι-Ψυχολογοι
- Προγραμματα-Οργανωσεις
- Κρατος

ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

- Από μικρη ηλικια τα παιδια πρεπει να ενημερωνονται στο σχολειο για το τι είναι η βια, ποιες είναι οι μορφες της βιας και πως αντιμετωπιζεται
- Ενημερωση μεσα από την ιδια την οικογενεια και τα προτυπα που αναπτυσσει(η γυναικα πρεπει να διεκδικησει την ισοτιμη θεση της, τον σεβασμο και τα δικαιωματα της μεσα στην οικογενεια)
- Πρεπει να γνωρίζουν οτι η βια καταδικαζεται και να αποθαρρυνονται απο το να την ασκουν
- Πρεπει να αλλαξει η αντιληψη που επικρατει για την «σιωπή» και να ενθαρρυνονται τα θυματα να καταγγειλουν τα περιστατικα
- Προληψη της βιας απο την πρωτοβαθμια εκπαιδευση, με αναμορφωση των εκπαιδευτικων προγραμματα του δημοτικου σχολειου, τη μετεκπαιδευση των εκπαιδευτικων.

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ-ΨΥΧΟΛΟΓΟΙ

- Ειδικη ομαδα συμβουλων και ψυχολογων θα πρεπει να επισκεπτονται σχολεια με στοχο την προσεγγιση και στηριξη των παιδιων που τους ασκειται οικογενειακη βια
- Να παρεχουν στηριξη σε οικογενειες που ειναι θυματα οικογενειακης βιας

- Να οργανωνουν μικρες συγκεντρωσεις οπου θυματα και θυτες θα μπορουν να λαμβανουν μερος

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

- Πρεπει να υπαρχει μεγαλυτερη προβολη και ενημερωση για τις οργανωσεις που στηριζουν τα θυματα βιας
- Πρεπει να γινει πιο ενεργη η δραση τους στο συνολο της κοινωνιας και στα θυματα
- Να κερδιθει η εμπιστοσυνη των θυματων
- Να οργανωνουν σεμιναρια και προγραμματα με στοχο την καταπολεμηση της βιας
- Ειδικα προγραμματα για επανενταξη των θυτων στην κοινωνια

ΚΡΑΤΟΣ

- Το κρατος εχει μεγαλη ευθυνη και διαδραματιζει ουσιαστικο ρολο στην καταπολεμηση της βιας
- Θα πρεπει να ενημερωσει το κοινο και ειδικοτερα τα θυματα της βιας, οτι τους στηριζει και οτι μπορουν και πρεπει να καταγγελλουν τα περιστατικα βιας
- Ναυπαρχει μεγαλυτερη διακριτικοτητα, ειδικα απο την αστυνομια, στον χειρισμο καταγγελιων για οικογενειακη βια
- Προληψη της βιας μεσω του αποτελεσματικου ελεγχου των διαφημισεων που προβαλλουν τα Μ.Μ.Ε

Εν συνεχεια προτεινεται να συσταθει με ειδικο νομο Διαρκης Επιτροπη συντονισμου και παρακολουθησης των δρασεων για την αντιμετωπιση της ενδοοικογενειακης βιας και της βιας κατα συνοικουντων προσωπων στη ΓΓ Ισοτητας.

Ως αρμοδιοι αυτης της επιτροπης προβλεπονται:

- Η εισηγηση προτασεων και μετρων πολιτικης και η διατυπωση των βασικων αρχων παρεμβασης της Πολιτειας για την αντιμετωπιση αυτου του κοινωνικου φαινομενου και την ευαισθητοποιηση των πολιτων.

- Ο συντονισμός δράσεων σε κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό επίπεδο, για τη πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, βίας κατά συνοικούντων προσώπων
- Η αξιολόγηση των δράσεων και η συλλογή στατιστικών στοιχείων
- Η ανάθεση ερευνών στο ΚΕΘΙ και σε άλλα Ερευνητικά, Πανεπιστημιακά Ιδρύματα
- Ο συντονισμός της δημιουργίας δικτύου υποστηρικτικών δομών μετά από καταγραφή σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και της διαδικασίας πιστοποίησης, με βάση κριτήρια που θα προτείνει η Διάρκης Επιτροπή.
- Η διαγνώση των αναγκών σε εκπαίδευση και κατάρτιση επαγγελματιών του χώρου και ο συντονισμός της δημιουργίας ομάδας εκπαιδευτών υψηλού επιπέδου
- Η συνταξή Ετήσιας Έκθεσης, η οποία θα περιλαμβάνει τις εξελίξεις για τη πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας
- Ενίσχυση του έργου της Αστυνομίας για την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων ενδοοικογενειακής βίας .
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη πρόληψη και καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας

Τέλος προκειμένου να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά και άμεσα το ανησυχητικό φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας από την πλευρά του ποινικού δικαίου προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

Οι αξιοποινές πράξεις, οι οποίες έχουν άμεση σχέση με την ενδοοικογενειακή βία και φέρουν το χαρακτήρα είτε της σεξουαλικής βίας, είτε της σωματικής βίας, είτε της ψυχολογικής βίας, είτε τέλος της λεκτικής βίας, δεν είναι σκοπικό και δεόν να αποτελέσουν ένα ξεχωριστό και ιδιαίτερο κεφάλαιο στο Ποινικό μας Κώδικα ή να λάβουν το χαρακτήρα του ιδιωνύμου εγκλήματος, αλλά θα πρέπει να τροποποιούν, να συμπληρώνουν ή στο τέλος να βελτιώνουν τις υπάρχουσες και σχετικές γενικές ποινικές διατάξεις. Σε σχέση με τη θέση που υποστηρίζεται ότι οι ανωτέρω αξιοποινές πράξεις δεν πρέπει να φέρουν το χαρακτήρα μόνο του ιδιωνύμου εγκλήματος, αλλά το χαρακτήρα των διακεκριμένων παραλλαγών στις περισσότερες εκ των περιπτώσεων αυτών, συνηγορούν τα παρακάτω στοιχεία:

- Οι παραλλαγές μπορούν να συγκροτήσουν καλλίστα ένα σύνθετο εγκλημα, ενώ το ιδιωνύμο εγκλημα δεν μπορεί.

- Σε περίπτωση καταργησης της διαταξης που προβλεπει τη παραλλαγη τιμωρειται η πραξη μαζι με το βασικο εγκλημα.Ενω σε περιπτωση καταργησης του ιδιωνυμου εγκληματος η πραξη παραμενει ατιμωρητη.
- Το ιδιωνυμο εγκλημα δεν μπορει να συνδεθει με το βασικο εγκλημα,κατι που χει σαν αποτελεσμα να καταργειται το κατ εξακολουθηση εγκλημα συμφωνα με το αρθρο 98 του Ποινικου μας Κωδικα.

NOMOTHEΣIA ΣXETIKA ME THN **ENΔOOIKOΓENEIAKH BIA**

Νόμος 3500/2006 Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις.

Άρθρο 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.

2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα,

κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους.

3. Θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

Άρθρο 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται.

Άρθρο 4 Επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

Άρθρο 6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β' της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολογήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι

ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 7

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 8

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται.

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται.

Άρθρο 9

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 10

Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειας του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την

παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

Άρθρο 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συννοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό - θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησης του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού - θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως

ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 12

1. Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως,

β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και

γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνήγορο του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2

του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξη του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

Άρθρο 13

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενώσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσεως της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσεως της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή δικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ'.

Άρθρο 14

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο

θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ οιαδήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

Άρθρο 15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο.

Άρθρο 16

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλίκου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του.

Άρθρο 17

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο

παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσης του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής απόφασεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.

2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

Άρθρο 19

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.

2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεση τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέταση τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

Άρθρο 20

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητα τους.

2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

Άρθρο 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.
Άρθρο 22

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

Άρθρο 23

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας. Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή. Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται.

Άρθρο 25

Οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται.

Άρθρο 27

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225 Α'), αντικαθίσταται.

Άρθρο 28

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Νόμος κατά ενδοοικογενειακής βίας

Βία κατά των γυναικών

Είναι κάθε πράξη ή απειλή πράξης βίας που συνδέεται με το φύλο και οδηγεί ή ενδέχεται να οδηγήσει σε σωματικές, σεξουαλικές, ψυχολογικές βλάβες ή σε ταλαιπωρία της γυναίκας. Θύματα βίας γίνονται γυναίκες διαφόρων ηλικιών, φυλών, μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου. Η ανοχή στην άσκηση βίας ή την απειλή βίας πλήττει το βιοτικό επίπεδο, την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια των γυναικών.

Εισαγωγή

Η ενδοοικογενειακή βία και κυρίως η βία κατά των γυναικών δεν είναι ένα νέο κοινωνικό φαινόμενο, αλλά ένα φαινόμενο χρόνιο και σύνθετο, του οποίου οι πραγματικές διαστάσεις έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης τις τελευταίες κυρίως δεκαετίες. Πράγματι, το φαινόμενο αυτό, έως και πρόσφατα, σπάνια καταγγελλόταν από τα εκάστοτε θύματα λόγω της παραδοσιακής εκείνης αντίληψης που θέλει τα όσα λαμβάνουν χώρα εντός των τειχών της οικογένειας να αποσιωπώνται, να γίνονται ανεκτά ή και να

συγκαλύπτονται προκειμένου να διατηρηθεί η οικογενειακή συνοχή. Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο αφορά ανεξαιρέτως όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα και ασκείται ως επί το πλείστον σε βάρος των γυναικών και των ανηλίκων. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται με την τέλεση επιθετικών και εξαναγκαστικών συμπεριφορών, όπως ιδίως λεκτικών, σωματικών, σεξουαλικών, ψυχολογικών επιθέσεων, οικονομικών εκβιασμών ακόμη και συμπεριφορών υπό τη μορφή παραμέλησης (έλλειψη φροντίδας, στέρηση ιατρικής περίθαλψης ή εκπαίδευσης). Πράγματι, τα Δικαστήρια πολλές φορές έχουν αντιμετωπίσει ζητήματα ξυλοδαρμού και μάλιστα ξυλοδαρμού κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή ξυλοδαρμού μέχρι λιποθυμίας, χειροδικίας, ύβρεων, εκβιασμών. Όταν λοιπόν, οι παραπάνω περιπτώσεις κακοποίησης τελούνται μεταξύ ατόμων που συνδέονται με οικογενειακούς δεσμούς ή βρίσκονται εντός μίας έγγαμης ή συντροφικής σχέσης διαλαμβάνουν τον χαρακτήρα της ενδοοικογενειακής βίας. Πηγή του φαινομένου αυτού αποτελεί η ανάγκη του δράστη για άσκηση εξουσίας στο θύμα του ή εντός της οικογένειάς του προκειμένου να κάμψει, υποτάξει και διατηρήσει υπέρ του τον έλεγχο και την κυριαρχία του στο χώρο. Ο χώρος που το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται, δηλαδή εντός της οικογένειας ή του ζευγαριού επιτρέπει να αναπτύσσεται η μορφή αυτή κακοποίησης ως επαναλαμβανόμενο και συχνό φαινόμενο με πολλαπλές, Av όχι καθημερινές, πράξεις βίας κατά του θύματος.

Τα τελευταία, ωστόσο, έτη το φαινόμενο αυτό αντιμετωπίζεται μέσα από μία νέα οπτική γωνία, μέσα από μία νέα αντίληψη για μηδενική ανοχή στη βία μέσα στο σπίτι. Πράγματι, αναγνωρίζεται πλέον η ενδοοικογενειακή βία ως μία σοβαρή κοινωνική παθολογία, η οποία πλήττει τα δικαιώματα των θυμάτων και παραβιάζει τις ατομικές ελευθερίες τους με ανεπιθύμητα αποτελέσματα σε ατομικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Οι νέες αυτές αντιλήψεις οδήγησαν σε μία σαρωτική μεταρρύθμιση των οικογενειακών έννομων σχέσεων σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και σε παγκόσμιο επίπεδο υπό το φως των Διακηρύξεων της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Στο πλαίσιο της ενίσχυσης των μέτρων κατά της ενδοοικογενειακής βίας και της αποτελεσματικότερης προστασίας των θυμάτων ψηφίστηκε ο νόμος 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία.

Οι επιμέρους διατάξεις του Ν.3500/2006

Με τον νόμο 3500/2006 τιμωρούνται και μάλιστα αυστηρότερα τα αδικήματα της βίας μέσα στους κόλπους της οικογένειας για να ενισχυθεί με αυτόν τον τρόπο η αρμονική συμβίωση των μελών της οικογένειας.

Οι βασικές ρυθμίσεις του νόμου είναι οι ακόλουθες :

- Το άρθρο 2 του νόμου απαγορεύει κάθε μορφή άσκησης βίας μεταξύ των μελών της οικογένειας.
- Στο πλαίσιο του ως άνω ανόμου προστατεύονται οι σύζυγοι, οι γονείς και οι συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας και τα εξ' υιοθεσίας τέκνα τους. Προστατεύονται επίσης και οι συγγενείς εξ' αίματος και εξ' αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού, οι δικαστικοί παραστάτες, οι ανάδοχοι γονείς, εφόσον συνοικούν. Επιπλέον προστατεύεται κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί με την οικογένεια. Προστατεύονται οι μόνιμοι σύντροφοι και τα τέκνα τους, εφόσον αυτά συνοικούν και οι τέως σύζυγοι.
- Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου ενδοοικογενειακή βία υπάρχει, όταν ένα μέλος της οικογένειας προξενεί/ασκεί σε άλλο μέλος: α) εντελώς ελαφρά σωματική κάκωση, β) επικίνδυνη σωματική βλάβη, γ) βαριά σωματική ή διανοητική βλάβη, δ) απειλές που προκαλούν τρόμο ή ανησυχία ή απομόνωση του θύματος ή προσβολή αξιοπρέπειας.
Ειδικότερα, ως ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη νοείται η πρόκληση από μέλος της οικογένειας σε άλλο σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας ή εντελώς ελαφράς σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας μετά από συνεχή συμπεριφορά. Η τέλεση αυτών των πράξεων τιμωρείται αυστηρότερα και συγκεκριμένα με ποινή φυλάκισης από ένα έως πέντε έτη. Αν από την πράξη προκλήθηκε κίνδυνος για τη ζωή του θύματος ή βαριά σωματική βλάβη προβλέπεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών έως πέντε ετών, ενώ, εάν επακολογήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση, το έγκλημα τιμωρείται με κάθειρξη από πέντε μέχρι δέκα έτη. Ιδιαίτερα αυξημένη προστασία παρέχεται στην έγκυο (και στο ανήλικο μέλος της οικογένειας) αλλά και σε κάθε άλλο μέλος της, το οποίο για οποιαδήποτε λόγο αδυνατεί να αντισταθεί στην ενδοοικογενειακή βία, που ασκείται εις βάρος του. Τιμωρείται επίσης η μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, όπως στην περίπτωση της παρατεταμένης απομόνωσης του θύματος ή του αναγκαστικού εγκλεισμού του. Τιμωρείται πλέον ακόμη και η ψυχολογική παρενόχληση, όταν ο δράστης προκαλεί τρόμο ή ανησυχία ή εξαναγκάζει τη γυναίκα με χρήση βίας ή ασελγής σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή.
Προστατεύεται επίσης η γυναίκα στην περίπτωση που με ιδιαίτερα ταπεινωτικά λόγια ή έργα, που ανάγονται στην γενετήσια ζωή της, προσβάλλεται η αξιοπρέπειά της. Τιμωρείται πλέον ο βιασμός μέσα στο γάμο, δηλαδή ο εξαναγκασμός, με χρήση σωματικής βίας ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου της συζύγου σε ερωτική πράξη. Με τη διάταξη αυτή ανατρέπεται η αντίληψη ότι, εντός του γάμου υπάρχει

υποχρέωση συνουσίας για τη σύζυγο, όταν το επιθυμεί ο σύζυγος και θεωρεί ότι μπορεί να το επιβάλλει. Το ίδιο συμβαίνει και όταν εξαναγκάζει ο σύζυγος τη σύζυγο σε οποιαδήποτε ερωτική πράξη στην οποία συμμετέχει το γεννητικό όργανο του ενός και άλλο σημείο ή όργανο του άλλου.

- Τέλος προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία του θύματος ο νομοθέτης τιμωρεί τη δωροδοκία ή τη διατύπωση απειλών σε μάρτυρα ή σε μέλος της οικογένειας, καθώς και την άσκηση βίας εναντίον του με σκοπό την παρακώληση απονομής δικαιοσύνης.
- Περαιτέρω προβλέπεται ότι, η ποινική δίωξη για τα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ασκείται αυτεπαγγέλτως, δηλαδή υποχρεωτικά. Υποχρεωτική είναι επίσης η καταγραφή του περιστατικού από την Αστυνομία, ενώ οποιαδήποτε πρωτοβουλία νοθέτησης αντί καταγραφής, τιμωρείται. Σε βάρος του δράστη εφαρμόζεται η αυτόφωρη διαδικασία, εφόσον δεν ευδοκιμήσει η ποινική διαμεσολάβηση.
- Παρέχεται επιπλέον, η δυνατότητα να διατάσσεται με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας η απομάκρυνση του δράστη από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, καθώς και η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή εργασίας του θύματος, τις κατοικίες στενών συγγενών, τα σχολεία των παιδιών και τους ξενώνες φιλοξενίας. Επίσης πολύ σημαντικό είναι να συνειδητοποιήσει η γυναίκα ότι, οι ιατρικές γνωματεύσεις που θα λάβει από το Νοσοκομείο και οι οποίες θα βεβαιώνουν τις σωματικές βλάβες που έχει υποστεί είναι κύριο αποδεικτικό στοιχείο της βίαιης συμπεριφοράς του δράστη και το οποίο λαμβάνεται υπόψη για την απομάκρυνση του δράστη από το σπίτι.
- Περαιτέρω, η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί λόγο διαζυγίου με υπαιτιότητα του δράστη.
- Ορίζεται κατώτατο όριο αποζημίωσης για την ηθική βλάβη του θύματος από τις πράξεις ενδοοικογενειακής βίας το ποσό των 1.000 ευρώ.
- Προβλέπεται με τον νόμο 3500/2006 η διαδικασία της ποινικής μεσολάβησης για τα πλημμελήματα της ενδοοικογενειακής βίας. Ουσιαστικά η διαδικασία αυτή αποτελεί μία πρακτική συμφιλίωσης δράστη θύματος και μία εξώδικη απονομή δικαιοσύνης, η οποία γίνεται ενώπιον του Εισαγγελέα μόνο εφόσον το επιθυμούν θύμα και θύτης. Στόχος είναι η αποκατάσταση της αρμονικής συμβίωσης των συζύγων ή των συντρόφων. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι η εξής : ο Εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης. Καλεί τον δράστη να δηλώσει, εάν επιθυμεί ή όχι, τη διενέργεια της διαδικασίας. Εφόσον ο κατηγορούμενος δηλώσει πως επιθυμεί, καλεί πλέον και το θύμα. Μόνο στην περίπτωση που και τα δύο συναινούν θα διενεργηθεί η διαδικασία.

Βασική προϋπόθεση είναι η ανεπιφύλακτη δήλωση του δράστη ότι : α) δε θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας, β) αν συνοικεί με το θύμα δέχεται να μείνει εκτός της κοινής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, αν το επιθυμεί το θύμα, γ) θα παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό – θεραπευτικό πρόγραμμα σε δημόσιο φορέα, δ) θα άρει ή θα αποκαταστήσει τις συνέπειες των πράξεών του και θα καταβάλλει χρηματική ικανοποίηση στο θύμα. Η γνώμη του θύματος είναι καθοριστική για τη συνέχιση της διαδικασίας. Εάν το θύμα συμφωνήσει τότε με διάταξη του Εισαγγελέα επισφραγίζεται η συμφωνία αυτή. Στην περίπτωση που έχει κινηθεί η αυτόφωρη διαδικασία, το Δικαστήριο μπορεί να αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης και να διερευνήσει τα ενδεχόμενα της ποινικής μεσολάβησης. Προκειμένου να ολοκληρωθεί η ως άνω διαδικασία, ο δράστης οφείλει να σέβεται και να τηρεί τις δεσμεύσεις που ανέλαβε. Σε περίπτωση που αθετήσει τις υποχρεώσεις του, η διαδικασία διακόπτεται, η δικογραφία ανασύρεται από το αρχείο και ακολουθούνται οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επισημαίνεται ότι, η διαδικασία της ποινικής μεσολάβησης δεν αποκλείει την άσκηση αγωγής διαζυγίου, τη συνέχιση δίκης που ήδη έχει αρχίσει ή την έκδοση απόφασης διαζυγίου. Επιπλέον κατά τη συμφωνία για την ποινική μεσολάβηση, ο δράστης αναλαμβάνει να αποκαταστήσει τις περιουσιακές ζημιές του θύματος. Αν μεν ο δράστης ολοκληρώσει τη διαδικασία, το θύμα δεν μπορεί να ζητήσει καμία άλλη αποζημίωση εξαιτίας του περιστατικού της ενδοοικογενειακής βίας. Αν όμως ο δράστης δεν ολοκληρώσει την διαδικασία, το θύμα μπορεί να ζητήσει τυχόν μεγαλύτερη ζημία.

- Τέλος, ρυθμίζονται θέματα βοήθειας των θυμάτων με την εκδήλωση κοινωνικής συμπαράστασης. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και υλικής συνδρομής από ΝΠ.Δ.Δ ή Ν.Π.Ι.Δ που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και κοινωνικών υπηρεσιών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας, υποχρεούνται εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν τους ανωτέρω φορείς για να δοθεί αμέσως η απαραίτητη βοήθεια.
- Σε περίπτωση οικονομικής αδυναμίας για την καταβολή των δικαστικών δαπανών παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Ο ανωτέρω νόμος φαίνεται να συμβάλει θετικά στην εξέλιξη της καταπολέμησης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας και στην αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών, υπό την

προϋπόθεση ωστόσο, ότι η εκάστοτε γυναίκα συνειδητοποιεί ότι, οφείλει να προβεί σε καταγγελία της βίαιης συμπεριφοράς του δράστη.

Νόμος για την ενδοοικογενειακή βία: θεσμοποιώντας την ανοχή!

1. Ο ορισμός της οικογένειας

Το ενδιαφέρον στοιχείο του ορισμού της οικογένειας στο νόμο του 2006 είναι ότι, πολύ πριν ψηφιστεί το Σύμφωνο Ελεύθερης Συμβίωσης, ο νομοθέτης εξομοίωσε την ελεύθερη ένωση με το γάμο, τουλάχιστον ως προς την εφαρμογή του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία. Αυτή η ρύθμιση ήταν απόλυτα λογική: οι στενές βιοτικές, συναισθηματικές και οικονομικές σχέσεις, που προσδίδουν στη βία εντός της οικογένειας ιδιαίτερο χαρακτήρα και απαξία, ώστε να χρήζουν διαφορετικής –αυστηρότερης– αντιμετώπισης, συντρέχουν στο ακέραιο και στην περίπτωση της ελεύθερης ένωσης.

Η επέκταση της προστασίας του νόμου, ωστόσο, αφορά ρητά μόνο ετερόφυλα ζευγάρια. Αποκλείονται, δηλαδή, με το γράμμα του νόμου τα ζευγάρια ομοφύλων. Η ακριβής διατύπωση στο σχετικό κείμενο έχει ενδιαφέρον, ιδίως [AN](#) σκεφτεί κανείς ότι οι σχετικές με το γάμο διατάξεις του Αστικού Κώδικα δεν προβαίνουν σε κάποια σχετική διευκρίνιση, και η απαίτηση για ύπαρξη ετερόφυλου ζεύγους γίνεται δεκτή από τη θεωρία και τη νομολογία χωρίς να προκύπτει από το γράμμα του νόμου. Κατά πάσα πιθανότητα, η ένταση του αιτήματος για θεσμοποίηση των σχέσεων ομοφύλων «υποχρέωσε» το νομοθέτη να είναι τόσο ακριβής, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο η διάταξη να χρησιμοποιηθεί στο μέλλον για τη θεσμική αναγνώριση των σχέσεων μεταξύ ομοφύλων[1].

2. Ποινικοποίηση του βιασμού εντός γάμου

Ακούγεται εξωφρενικό, αλλά για τη ελληνική έννομη τάξη ο βιασμός εντός γάμου δεν υφίστατο καν μέχρι το 2006. Λιγότερο ή περισσότερο ευθέως (ανάλογα με το πόσο ήθελε κανείς να τηρήσει τα προσχήματα), η ρύθμιση αυτή δικαιολογούνταν από το υποτιθέμενο «συζυγικό καθήκον» της γυναίκας να είναι ανά πάσα στιγμή σεξουαλικά διαθέσιμη για το σύζυγό της. Επειδή όμως η πουριτανική δημιουργικότητα της ελληνικής Δικαιοσύνης είναι αξιοθαύμαστη, οι εκτός της «κατά φύση συνουσίας» ασελείς πράξεις στοιχειοθετούσαν ποινικά αδικήματα και πριν το 2006. Κοινώς, η ελληνική δικαιοσύνη θεωρούσε πως μπορούσες μεν να

εξαναγκάσεις τη γυναίκα σου να κάνει σεξ μαζί σου, αρκεί να μην έχεις παράξενα γούστα.

Εν τέλει, το άρθρο 8 του νόμου 3500/06 υπήγαγε και τον ενδοσυζυγικό βιασμό στη ρύθμιση του άρθρου 336 του ΠΚ, απαλείφοντας τον όρο «εξώγαμη» (συνουσία), που ως τότε απαιτούνταν για να στοιχειοθετηθεί το εν λόγω αδίκημα. Είχε προηγηθεί το Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 2/2/2006 με το οποίο, εκτός των άλλων, τα κράτη-μέλη της ΕΕ παροτρύνθηκαν «να αναγνωρίσουν ως έγκλημα τη σεξουαλική βία στα πλαίσια του γάμου και να προβούν στην ποινικοποίηση του βιασμού εντός γάμου».

Ο σοσιαλιστής βουλευτής Σωκράτης Κοσμίδης είχε ενοχληθεί από τη ρύθμιση και έσπευσε να καταθέσει την ενόχλησή του:

«Επισημαίνω ότι ο βιασμός εντός γάμου δεν πρέπει να εξομοιώνεται με το βιασμό εκτός γάμου, όσον αφορά την ποινική μεταχείριση. Βέβαια ο δικαστής είναι τελικά που προβαίνει στην επιμέτρηση της ποινής. Ωστόσο θεωρώ ότι άλλο βάρος έχει ο βιασμός πίσω από τις κουρτίνες της οικογενειακής στέγης και άλλο ο βιασμός που διαπράττει ένας ανισόρροπος αλήτης σ ένα ανύποπτο κοριτσάκι που παίζει στο πάρκο».

3. Αυτεπάγγελτη δίωξη των εγκλημάτων της ενδοοικογενειακής βίας

Μετά το 2006, η ενδοοικογενειακή βία δεν ανήκει στην κατηγορία πράξεων που για να διωχθούν απαιτείται υποχρεωτικά έγκληση της παθούσας. Θεωρήθηκε δηλαδή –και σωστά– ότι η προσβολή της σωματικής ακεραιότητας και της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης και αξιοπρέπειας της γυναίκας δεν νοείται να υποχωρούν –τουλάχιστον εδώ– στο όνομα της ιδιωτικότητας και του σεβασμού της οικογένειας, όπου κατά τα άλλα ή έννομή μας τάξη δείχνει ιδιαίτερο σεβασμό. Γι' αυτό, άλλωστε, ο τότε υπουργός Δικαιοσύνης Αναστάσης Παπαληγούρας διεμήνυε τα ακόλουθα: «Πέραν αυτού, ελπίζουμε ότι ο θεσμός αυτός της ποινικής διαμεσολάβησης θα λειτουργήσει στην πράξη και ως αντίβαρο στο αυτεπάγγελο της δίωξης των πλημμελημάτων της ενδοοικογενειακής βίας».

4. Η απουσία του παράγοντα «φύλο»

Δύο ήταν τα σημεία του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία όπου επικεντρώθηκε η κριτική των διαφωνούντων. Το πρώτο αφορά τη θεσμοθέτηση της ποινικής διαμεσολάβησης – θα το δούμε αναλυτικά στη συνέχεια. Το δεύτερο ήταν το γεγονός πως, ούτε στο κείμενο του νόμου, ούτε καν στην αιτιολογική έκθεση δεν αποτυπώνεται το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα των θυμάτων της ενδοοικογενειακής βίας (98% περίπου) είναι γυναίκες.

Το ζήτημα που προκύπτει από την προκλητική απουσία της έμφυλης διάστασης της βίας μέσα στην οικογένεια δεν είναι πρωτίστως γνωσιολογικό. Η ανάδειξη της διάστασης αυτής ήταν αναγκαία προϋπόθεση για να εντοπιστούν οι αιτίες της και, τελικά, η θεσμική της αντιμετώπιση να γίνει αποτελεσματικότερη. Αξίζει λοιπόν να δούμε την προσέγγιση της εισηγήτριας της –τότε- κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας:

«Είναι ανώφελο σήμερα να ασχοληθούμε με το πού οφείλεται αυτό το γεγονός: σε ψυχολογικούς παράγοντες, σε κοινωνικές αντιλήψεις, στη μειονεκτική θέση της γυναίκας. Δεν νομίζω ότι είναι αυτό το θέμα μας σήμερα εδώ. Αυτό που έχει σημασία είναι πώς θα αντιμετωπίσουμε και πώς θα καταπολεμήσουμε αυτό το φαινόμενο».

Είναι πραγματικά άξιο απορίας πώς μπορεί να καταπολεμηθεί ένα φαινόμενο, αν πρώτα δεν προσδιοριστεί σαφώς – χωρίς, δηλαδή, μια διαδικασία που να εντοπίζει τους παράγοντες, δομικούς και άλλους, που το προκαλούν. Εύλογα, λοιπόν, το σημείο αυτό προκάλεσε την αντίδραση σειράς οργανώσεων και φορέων που, κατά τα άλλα, εκκινούν από διαφορετικές αντιλήψεις όσον αφορά τα δικαιώματα και το φεμινισμό. Το ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Αμνηστίας σημείωνε:

«Μία σύγχρονη νομοθεσία θα πρέπει να αναγνωρίζει ότι η βία στην οικογένεια είναι έμφυλη, διότι στρέφεται πρωτίστως κατά των γυναικών και σχετίζεται με την ίδια την οργάνωση της κοινωνίας και τις σχέσεις ισχύος μεταξύ των δυο φύλων, διακρίνοντας διακρίσεις εις βάρος των γυναικών και αναπαράγοντας στερεότυπα. Αντιθέτως, κατά τη σύνταξη του εν λόγω νομοσχεδίου δεν έχουν ληφθεί υπ' όψιν τα πορίσματα πολύχρονων και εις βάθος επιστημονικών ερευνών για το φαινόμενο, ούτε όσα αναφέρουν τα διεθνή πρότυπα που παρατίθενται στην Εισαγωγή».

Στο ίδιο μήκος κύματος, ο Ιός της Ελευθεροτυπίας μιλούσε για «βία χωρίς όνομα»:

«Το προτεινόμενο νομοσχέδιο όχι μόνο δεν αντιμετωπίζει το πρόβλημα το οποίο έρχεται να επιλύσει, αλλά αρνείται ακόμη και να το κατονομάσει. Στην πραγματικότητα, βρίσκεται πιο πίσω ακόμη και από το (ήδη προβληματικό) πόρισμα που επεξεργάστηκε η ομάδα εργασίας του υπουργείου Εσωτερικών. Η βία εις βάρος των γυναικών δεν γίνεται αντιληπτή ως κοινωνικό πρόβλημα, αντιθέτως, διαχέεται μέσα σε ένα αδιαφοροποίητο σύνολο βίαιων συμπεριφορών που σημειώνονται στο εσωτερικό της οικογένειας. Στη λογική αυτή, τα (ενήλικα) μέλη της οικογένειας ενδέχεται να εναλλάσσονται στον ρόλο εκείνου που κακοποιεί και εκείνου που κακοποιείται».

5. Ποινική διαμεσολάβηση

Οι διατάξεις του νόμου που αφορούν την ποινική διαμεσολάβηση στα πλημμελήματα της ενδοοικογενειακής βίας προκάλεσαν έντονες αντιδράσεις, τόσο από τα κόμματα της αντιπολίτευσης, όσο και από σειρά οργανώσεων. Και δικαίως. Η ρύθμιση προβλέπει πως, Αν θύμα και θύτης συναινέσουν, η υπόθεση αρχειοθετείται· αν μάλιστα περάσουν τρία χρόνια χωρίς να επαναληφθεί κακοποίηση, η ποινική αξίωση της Πολιτείας εξαλείφεται διά παντός.

Με τη συγκεκριμένη ρύθμιση έγινε απολύτως σαφές πως προτεραιότητα του νόμου δεν ήταν η προστασία του θύματος και η τιμωρία του δράστη, αλλά η διατήρηση της ενότητας της (βίαιης) οικογένειας. Άλλωστε, τόσο η εισηγητική έκθεση του νόμου όσο και οι τοποθετήσεις της τότε πλειοψηφίας καθιστούσαν εξαρχής σαφές πως δεν έχουν σκοπό να παρέμβουν στα εσωτερικά ζητήματα της οικογένειας (αλίμονο...) ούτε να αλλάξουν τις παραδοσιακές αξίες (sic) της ελληνικής κοινωνίας.

Πολλά θα μπορούσαν να γραφούν για την κατασκευή και την απόσπαση της συναίνεσης της γυναίκας σε μια τέτοια διαδικασία στα πλαίσια μιας κοινωνίας που ήταν και παραμένει (προφανώς με διαφορετικούς τροπισμούς και σε διαφορετικό βαθμό) πατριαρχική.

Η λογική, λοιπόν, ότι η συναίνεση της γυναίκας μπορεί και πρέπει (!) να αποσπάται με άσκηση πίεσης δεν είναι ένα περιθωριακό φαινόμενο, που ίσως προκύψει σε μεμονωμένες περιπτώσεις. Δεν πρόκειται για μια παραμόρφωση του γράμματος και του πνεύματος της ρύθμισης. Η άσκηση

πίεσης από τον περίγυρο είναι μια παράμετρος που έχει ενσωματωθεί εξ αρχής στο νόμο ως συνθήκη υπό την οποία θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του.

***

Είναι εμφανές ότι, με το νόμο του 2006, θεσμοποιήθηκε η συνήθης πρακτική των εκπροσώπων του κράτους (αστυνομία, εισαγγελείς, δικαστές) να αντιμετωπίζουν με επιφυλακτικότητα και απροκάλυπτη επιθετικότητα τις γυναίκες που καταγγέλλουν κρούσματα κακοποίησης από το σύζυγο ή το σύντροφό τους. Με αυτή την έννοια, η συγκεκριμένη ρύθμιση όχι απλά δεν είναι προωθητική, αλλά συνιστά πισωγύρισμα σε σχέση με τις ως τότε ισχύουσες ρυθμίσεις, καθώς θεσμοποιεί την άτυπη, μέχρι το 2006, ανοχή απέναντι στη βία. Παρά τα όσα λέγονται συχνά, διαπιστώνουμε πως το πρόβλημα (και εδώ...) δεν είναι ότι οι «καλοί νόμοι» δεν εφαρμόζονται. Το πρόβλημα είναι ότι οι ίδιες οι ρυθμίσεις είναι προβληματικές και, εν τέλει, μεροληπτικές κατά των κακοποιημένων γυναικών.

**Επιμέλεια της ενότητας νομοθεσίας περι ενδοοικογενειακής βίας:
Δημήτρης Κιρκινέζος**

ΜΟΡΦΕΣ ΒΙΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΣΥΖΥΓΟΥΣ

Είναι η πιο συνηθισμένη μορφή επιθετικής και βίαιης συμπεριφοράς με θύμα συχνότερα τη γυναίκα. Ο ισχυρότερος επιβάλλεται στον ασθενέστερο τον οποίον και καταπιέζει. Στα πλαίσια της πατριαρχικής κοινωνίας η γυναίκα συχνά γίνεται αντικείμενο είσπραξης της συζυγικής βίας και εξουσίας . Σπανιότερα συναντάμε την κακοποίηση του συζύγου από τη σύζυγο , αλλά συχνά παρατηρείται ένα είδος αντίδρασης της γυναίκας με επιθετικότητα ενάντια στο σύντροφο της , εξαιτίας της βίας που η ίδια έχει υποστεί από εκείνον . Η κακοποίηση με θύματα τις γυναίκες έχει ιδιαιτερότητες. Συνηθίζεται να μην διστάζει και να παροτρύνει τη γυναίκα να προστατευθεί.

Η επιθετική συμπεριφορά εκφράζεται και με άλλες μορφές βίας που είτε συνυπάρχουν όπως π.χ. η σωματική είτε εκδηλώνονται αυτόνομα και τα αποτελέσματα τους είναι το ίδιο επαχθή και επιζήμια για την ψυχική και σωματική υγεία του θύματος. Μορφές βίας που ενδεχομένως εκδηλώνονται μέσα σε μια σχέση είναι :

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ

Ο δράστης προβαίνει σε πράξεις οι οποίες κυμαίνονται μεταξύ ενός χαστουκιού έως τη σοβαρή σωματική βλάβη , ακόμα και την ανθρωποκτονία . Οι συνηθέστερες είναι ξυλιές , τράβηγμα μαλλιών , γροθιές στο πρόσωπο και στο κεφάλι , κλωτσιές και γροθιές σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας , σπρωξιές , πετάγματα μες στο δωμάτιο ή από τη σκάλα , καψίματα από τσιγάρο ή καυτά υγρά , τραύματα από ρίψη αντικειμένων , μαχαιρώματα , ακρωτηριασμοί , τραύματα από πυροβόλα όπλα.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ

Ο δράστης εξαναγκάζει το θύμα σε σεξουαλική επαφή , που τις περισσότερες φορές καταλήγει στο βιασμό του θύματος , απειλώντας ή ασκώντας σωματική βία ή χρησιμοποιώντας μεθόδους συναισθηματικής βίας , όπως η απειλή απιστίας.

ΛΕΚΤΙΚΗ ΒΙΑ

Ο δράστης συμπεριφέρεται στο θύμα κατά τέτοιο τρόπο , ώστε να του προκαλέσει ψυχικό πόνο και να πλήξει το Εγώ του. Περιλαμβάνει πράξεις ενεργητικές , όπως προσβολές , υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς ή υβριστικά σχόλια ή παθητικές , όπως άρνηση επικοινωνίας , επικρίσεις και κριτικές , λεκτική κακοποίηση με τη μορφή αστείου , μείωση , απειλές , διαταγές , ή μόνιμη κακοδιαθεσία του θύτη . Μπορεί αυτή να φαίνεται ήπια

συμπεριφορά σε σχέση με τη σωματική κακοποίηση , ωστόσο είναι άκρως αποτελεσματική για την υποταγή του θύματος , ιδιαίτερα όταν είναι συστηματική , γιατί δρα υπόγεια και εσωτερικά και καταστρέφει την αυτοεκτίμηση του.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ

Είναι συγγενής μορφή βίας με τη λεκτική. Περιλαμβάνει , μεταξύ άλλων , την εκούσια παραμέληση ικανοποίησης των συναισθηματικών αναγκών του θύματος από το δράστη . Οι πιο συνήθεις συμπεριφορές είναι η καταστροφή αντικειμένων που ανήκουν στο θύμα και η επίθεση σε κατοικίδια ζώα , η συναισθηματική πίεση στο θύμα προκειμένου να ικανοποιήσει τις επιθυμίες του δράστη , ο υπερβολικός έλεγχος , ο περιορισμός και οι απαγορεύσεις , η παθολογική ζήλια και οι συνεχείς κατηγορίες για απιστία του θύματος .

Ψυχολογική βία έχουμε αν ισχύουν οι παρακάτω συμπεριφορές κυρίως σε μόνιμη και διαρκή βάση:

- Απειλές και δημιουργία φοβικού κλίματος για άσκηση σωματικής βίας
- Υποτιμητική συμπεριφορά προς το θύμα
- Συνεχής κριτική και ταπεινωτικές εκφράσεις (προσωπικότητας , οικογένειας , φίλων , παρελθόντος , σώματος , ντυσίματος , ερωτικής επιθυμίας ή συμπεριφοράς κ.λπ)
- Απειλή για φυγή με τα παιδιά («θα πάρω τα παιδιά και θα φύγω..»)
- Ψέματα
- Σιωπή
- Αδιαφορία
- Απομόνωση από φίλους και συγγενείς
- Επέμβαση στην προσωπική σφαίρα (άμοιγμα αλληλογραφίας , ημερολοίων , έλεγχος τηλεφωνημάτων , τηλεφωνήματα «ελέγχου» , αιφνιδιαστικές εμφανίσεις κ.λπ)
- Έλεγχος εσόδων και περιουσιακών στοιχείων
- Φωνές , εξύβριση και χυδαιότητες
- Σπάσιμο αντικειμένων , κλπ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ

Ο δράστης έχει τον αποκλειστικό έλεγχο της διάθεσης και της διαχείρισης των χρημάτων . Στόχος είναι το θύμα να μην είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ατομικές του ανάγκες , χωρίς την έγκριση

του δράστη . Με τον τρόπο αυτό , το εμποδίζει να αποκτήσει οικονομική ανεξαρτησία , σε πολλές δε περιπτώσεις το θύμα στερείται χρήματα για την κάλυψη βασικών αναγκών .

ΕΠΙΒΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗΣ

Σταδιακά ο δράστης λόγω της εξάρτησης του από το θύμα , της ζήλιας του αλλά και του φόβου του μήπως αποκαλυφθεί το πρόβλημα , επιτυγχάνει να περιορίσει και να εξαλείψει κάθε κοινωνική δραστηριότητα του θύματος . Απομακρύνοντας το από το οικογενειακό και φιλικό του περιβάλλον , πετυχαίνει να αυξήσει το βαθμό εξάρτησης του από αυτόν και να το θέσει υπό τον απόλυτο έλεγχο του.

ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΤΗ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΣ

Παρόλο που οι γενικεύσεις και τα στερεότυπα δεν βοηθούν σχεδόν ποτέ στην ολοκληρωμένη μελέτη και αντιμετώπιση ενός φαινομένου, στην περίπτωση του ατόμου που ασκεί βία υπάρχουν κάποια γενικά χαρακτηριστικά τα οποία συναντώνται στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων.

Ποιο είναι λοιπόν το προφίλ του θύτη; Τα άτομα που καταφεύγουν στην άσκηση βίας είναι ως επί το πλείστον άτομα που έχουν προβλήματα συναισθηματικής ωριμότητας. Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσουν επιτυχώς τα συναισθήματά τους, να τα ρυθμίσουν, να τα ελέγξουν και να τα εκφράσουν με έναν σωστό και κοινωνικά αποδεκτό τρόπο. Ιδιαίτερα, έχουν πρόβλημα στην διαχείριση του θυμού τους, τον οποίο τις περισσότερες φορές αδυνατούν να ελέγξουν και να εκφράσουν με σεβασμό στον άνθρωπο που έχουν απέναντί τους. Μπροστά λοιπόν σε αυτή τους την αδυναμία, η άσκηση βίας και η επιβολή τους με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται ως η μόνη, εύκολη και βολική λύση.

Ακόμη, συχνά τα άτομα που ασκούν βία είναι άτομα τα οποία έχουν μεγαλώσει και ανατραφεί σε ένα περιβάλλον βίας, αναπαράγοντας το ίδιο μοντέλο το οποίο τους είναι το πλέον οικείο και στη μετέπειτα ζωή τους, στη σχέση με το σύντροφό τους. Σχετικές έρευνες έχουν αποδείξει πως παιδιά τα οποία υπήρξαν μάρτυρες ή θύματα βίας γίνονται μελλοντικά και οι ίδιοι θύτες.

Επιπρόσθετα, για το θύτη οι έννοιες της κτήσης και της εξουσίας είναι κομβικές. Αυτό σημαίνει πως για αυτούς πολλές φορές η βία είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να χρησιμοποιήσουν την φυσική τους δύναμη ή ακόμη και την απειλή για να επιβάλλουν ή/και να διατηρήσουν την εξουσία τους σε μία σχέση, θεωρώντας λανθασμένα πως έτσι αποκτούν τον απόλυτο

έλεγχου αυτής. Επίσης, εμφανίζουν μία σύγχυση σχετικά με τις έννοιες της δέσμευσης, της σχέσης και της ελευθερίας θεωρώντας πως η σύντροφός τους/σύζυγός τους, είναι δικό τους κτήμα το οποίο δεν πρέπει να εκφράζει διαφωνίες ή ατομικά στοιχεία που διαφοροποιούνται από τα δικά του θέλω και το δικό του εγώ.

Από τον πρώτο καιρό μίας σχέσης μπορούν να γίνουν εμφανή κάποια σημάδια ενός πιθανού θύτη. Συμπεριφορές που στην αρχή κολακεύουν μία γυναίκα, όπως έντονη ζήλεια, κτητικότητα, απόλυτη αφοσίωση και έλεγχος μπορεί να είναι κάποια από τα σημάδια πως το συγκεκριμένο άτομο δεν δείχνει τον αυτονόητο σεβασμό στο έτερόν του ήμισυ.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε πως οι ανθρώπινες σχέσεις συνάπτονται και πρέπει να βασίζονται στις έννοιες του σεβασμού, της υποστήριξης, του θαυμασμού, της ελεύθερης αυτοδιάθεσης και της εκτίμησης. Η πραγματική αγάπη δεν σχετίζεται με την υποτίμηση, τις προσβολές, την καταπίεση, το συνεχή έλεγχο, την έλλειψη εμπιστοσύνης και την κακοποίηση.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ ΘΥΤΗ

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Πιστεύουν στην παραδοσιακή υπεροχή των ανδρών και στον στερεότυπο ανδρικό ρόλο στην οικογένεια
- Πιστεύουν ότι μέσα από τη βίαιη συμπεριφορά τους και τον αυταρχισμό τους μπορούν να αποδείξουν ότι αξίζουν
- Έχουν κτητική συμπεριφορά και δημιουργούν σκληρές παθολογικής ζήλιας
- Παρουσιάζουν μια διπλή προσωπικότητα
- Έχουν έντονες αντιδράσεις στρες που προσπαθούν να τις αντιμετωπίσουν πίνοντας και δερνώντας τις γυναίκες τους
- Κιαποιοι έχουν υπαρξει θυματα η μαρτυρες σκηνων βιας στην πατρικη τους οικογενεια.

ΟΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΖΥΓΩΝ Ή ΣΥΝΤΡΟΦΩΝ

Η ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει τόσο την σωματική σεξουαλική βία, όσο και την ψυχολογική ή λεκτική βία. Στην ελληνική κοινωνία είναι «οικογενειακή υπόθεση» και σπάνια γίνεται γνωστή στον ευρύτερο περίγυρο. Κυρίως γιατί στην δομή της η ελληνική οικογένεια είναι της αρχής «τα εν οίκο μη εν δήμω». Έτσι δύσκολα κοινοποιούνται προς τα έξω βαριές μορφές βίας. Όσο δε για τις λεκτικές ή ψυχολογικές μορφές της, τις περισσότερες φορές δεν αναγνωρίζονται ως βία

Οι ψυχολογικές συνέπειες που επιφέρει η ενδοοικογενειακή βία στους συζύγους είναι ότι το θύμα αισθάνεται φόβο και ανασφάλεια ως αποτέλεσμα να απομακρύνεται από τη/το σύζυγο. Έτσι κρατά μια αμυντική συμπεριφορά προς αυτόν/αυτή. Επιπλέον αναπτύσσεται το αίσθημα του μίσους, της οργής και του τρόμου.

Στις μερες μας η κρίση, η ανεργία και η ανασφάλεια είναι οι βασικές αιτίες της αύξησης των κρουσμάτων σωματικής και ψυχολογικής ενδοοικογενειακής βίας σήμερα

Νόμος κατά ενδοοικογενειακής βίας “Βία κατά των γυναικών”. Είναι κάθε πράξη ή απειλή πράξης βίας που συνδέεται με το φύλο και οδηγεί ή ενδέχεται να οδηγήσει σε σωματικές, σεξουαλικές, ψυχολογικές βλάβες ή σε ταλαιπωρία της γυναίκας. Θύματα βίας γίνονται γυναίκες διαφόρων ηλικιών, φυλών, μορφωτικού και οικονομικού επιπέδου. Η ανοχή στην άσκηση βίας ή την απειλή βίας πλήττει το βιοτικό επίπεδο, την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια των γυναικών.

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ένα φαινόμενο, το οποίο αφορά ανεξαιρέτως όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα και ασκείται ως επί το πλείστον σε βάρος των γυναικών και των ανηλίκων. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται με την τέλεση επιθετικών και εξαναγκαστικών συμπεριφορών, όπως ιδίως λεκτικών, σωματικών, σεξουαλικών, ψυχολογικών επιθέσεων, οικονομικών εκβιασμών ακόμη και συμπεριφορών υπό τη μορφή παραμέλησης (έλλειψη φροντίδας, στέρηση ιατρικής περίθαλψης ή εκπαίδευσης).

Πράγματι, τα Δικαστήρια πολλές φορές έχουν αντιμετωπίσει ζητήματα ξυλοδαρμού και μάλιστα ξυλοδαρμού κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή ξυλοδαρμού μέχρι λιποθυμίας, χειροδικίας, ύβρεων, εκβιασμών. Όταν λοιπόν, οι παραπάνω περιπτώσεις κακοποίησης τελούνται μεταξύ ατόμων που συνδέονται με οικογενειακούς δεσμούς ή βρίσκονται εντός μίας έγγαμης ή συντροφικής σχέσης διαλαμβάνουν τον χαρακτήρα της

ενδοοικογενειακής βίας. Πηγή του φαινομένου αυτού αποτελεί η ανάγκη του δράστη για άσκηση εξουσίας στο θύμα του ή εντός της οικογένειάς του . Ο χώρος που το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται, δηλαδή εντός της οικογένειας ή του ζευγαριού επιτρέπει να αναπτύσσεται η μορφή αυτή κακοποίησης ως επαναλαμβανόμενο και συχνό φαινόμενο με πολλαπλές, αν όχι καθημερινές, πράξεις βίας κατά του θύματος. Ωστόσο, το φαινόμενο αυτό αντιμετωπίζεται μέσα από μία νέα οπτική γωνία, μέσα από μία νέα αντίληψη για μηδενική ανοχή στη βία μέσα στο σπίτι. Πλέον, αναγνωρίζεται η ενδοοικογενειακή βία ως μία σοβαρή κοινωνική παθολογία, η οποία πλήττει τα δικαιώματα των θυμάτων και παραβιάζει τις ατομικές ελευθερίες τους με ανεπιθύμητα αποτελέσματα σε ατομικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της προστασίας των θυμάτων ψηφίστηκε ο νόμος 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία. Με τον νόμο αυτό τιμωρούνται και μάλιστα αυστηρότερα τα αδικήματα της βίας μέσα στους κόλπους της οικογένειας για να ενισχυθεί με αυτόν τον τρόπο η αρμονική συμβίωση των μελών της οικογένειας.

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΖΥΓΩΝ

Η βία μέσα στην οικογένεια είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο που δεν διαλέγει κοινωνικές τάξεις ή εθνικότητα.

Στην Ελλάδα, το ποσοστό της βίας μέσα στην οικογένεια φαίνεται ότι έχει αυξηθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, λόγω των δύσκολων κοινωνικο-οικονομικών συνθηκών μέσα στις οποίες ζούμε.

Οι επιπτώσεις της κακοποίησης είναι πολύ σοβαρές σε κάθε τομέα της ζωής του θύματος. Σωματικά, είναι αυτονόητο ότι μπορεί να υπάρξουν τραυματισμοί που να απαιτούν ιατρική φροντίδα, μέχρι και την απόκτηση χρόνιων προβλημάτων υγείας. Οι γυναίκες που κακοποιούνται αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχικά προβλήματα.

Φαίνεται ότι το 60% πληρεί τα διαγνωστικά κριτήρια για την κατάθλιψη, ενώ υπάρχει σημαντικό αυξημένος κίνδυνος απόπειρας αυτοκτονίας. Εκτός από την κατάθλιψη, τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας βιώνουν συνήθως άγχος και πανικό, και είναι πιθανό να πληρούν τα διαγνωστικά κριτήρια για κάποια αγχώδη διαταραχή. Πέραν αυτών, η πιο συχνά αναφερόμενη ψυχολογική επίπτωση για τα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι η διαταραχή μετατραυματικού στρες, η οποία χαρακτηρίζεται από τη συνεχή αναδρομή και αναβίωση ενοχλητικών σκηνών του παρελθόντος.

Ο ύπνος τους είναι διαταραγμένος, ενώ συχνά έχουν εφιάλτες και αποφεύγουν κάθε ερέθισμα που σχετίζεται με την κακοποίηση. Τα

προβλήματα αυτά τις οδηγούν στην απομόνωση από την υπόλοιπη οικογένεια και τον φιλικό περίγυρο, απαγορεύοντάς τους να παραμείνουν λειτουργικές στην καθημερινότητά τους. Επιπλέον, ο ρόλος τους ως μητέρα επηρεάζεται και αυτός με τη σειρά του, καθώς οι ανικανοποίητες συναισθηματικές και μη ανάγκες και επιθυμίες σαφώς και εκδηλώνονται στη συμπεριφορά και τη σχέση με τα παιδιά τους, για τα οποία οι επιπτώσεις είναι ίσως οι σοβαρότερες, καθώς δεν μεγαλώνουν σε ένα ασφαλές, ήρεμο, αλλά και υποστηρικτικό περιβάλλον. Αντίθετα, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα κακομεταχείρισης και των ίδιων των παιδιών. Βρίσκονται σε απόλυτο κίνδυνο τραυματισμού κατά τη διάρκεια των βίαιων πράξεων ανάμεσα στους γονείς. Ενώ, αισθάνονται έντονο φόβο, άγχος, ενοχές και ντροπή με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε συμπτώματα τραύματος με χαρακτηριστικό τους εφιάλτες.

Όμως οι γυναίκες που έχουν υποστεί βία μπορούν να ζητήσουν βοήθεια:

Στο γιατρό του

Στον δικηγόρο του

Στο αστυνομικό τμήμα ή εισαγγελέα της περιοχής του

Στις παρακάτω ειδικές τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης που παρέχουν νομικές συμβουλές

Γραμμή SOS του Δικτύου Γυναικών Ευρώπης 8001188881

24ωρη γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων 15900

Ενδοοικογενειακή Βία

Βία κατά των ηλικιωμένων

Ορισμός

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων ορίζεται από την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ) ως «μια μεμονωμένη ή επαναλαμβανόμενη πράξη εξαιτίας της οποίας προκαλείται βλάβη ή αποτελεί κίνδυνο για ένα ηλικιωμένο άτομο, ακόμη όμως και η απουσία μιας κατάλληλης ‘ανθρώπινης’ ενέργειας. Πράξεις και ενέργειες που συμβαίνουν ανάμεσα σε σχέσεις όπου όμως προσδοκάτε εμπιστοσύνη»¹. Η κακοποίηση των ηλικιωμένων συχνά παραμένει απαρατήρητη και σπάνια αναφέρεται. Αξιοσημείωτη είναι η διευκρίνιση ότι η κακοποίηση μπορεί να είναι εκούσια ή ακούσια και ότι δεν καλύπτει μόνο τη σωματική, αλλά και την ψυχολογική, συναισθηματική, σεξουαλική, οικονομική και φαρμακευτική κακοποίηση, όπως ακόμα και την παραμέληση. Επίσης θέματα όπως η άρνηση των πολιτικών δικαιωμάτων, οι ηλικιακές διακρίσεις, καθώς και οι συμπεριφορές που ενισχύουν τις διακρίσεις σε βάρος των ηλικιωμένων κατατάσσονται στις μορφές κακοποίησης των ηλικιωμένων. Σε αντίθεση με την οικονομική και σεξουαλική κακοποίηση που γίνεται πάντα σκοπίμως, η ακούσια κακοποίηση προκύπτει συχνά από έλλειψη κατανόησης των αναγκών και των συναισθημάτων του ηλικιωμένου ατόμου και από την δυσκολία του φροντιστή να συμβιβάσει τις ανάγκες και τις επιθυμίες του ηλικιωμένου ατόμου με τις δικές του προσωπικές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Πώς να αναγνωρίσετε την κακοποίηση ηλικιωμένων

Δυστυχώς, πολλοί ηλικιωμένοι πέφτουν θύματα κακοποίησης. Πρόκειται για ένα ολοένα αυξανόμενο πρόβλημα, λόγω της αδυναμίας τους να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, όμως υπάρχει δυσκολία στην αναγνώρισή του. Παλαιότερα, η ευαισθησία σχετικά με το θέμα εστιαζόταν μόνο στις μονάδες μακροχρόνιας φροντίδας ηλικιωμένων. Όμως, τώρα είναι πια γνωστό πως η κακοποίηση των ηλικιωμένων μπορεί να συμβαίνει ακόμα και μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, κάποιες φορές δε από τους ίδιους τους συγγενείς τους.

Αυτό μπορεί να προκύψει από την αμέλεια του ατόμου που έχει αναλάβει τη φροντίδα των ηλικιωμένων ή από αυτούς που θέλουν να τους εκμεταλλευτούν οικονομικά.

Καθώς περνούν τα χρόνια, οι ηλικιωμένοι γίνονται λιγότερο ικανοί να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους από την κακοποίηση σε όλες τις μορφές της. Οι ικανότητες της όρασης, της ακοής και της σκέψης τους φθίνουν και κάποιοι στο περιβάλλον τους είναι πιθανό να το εκμεταλλεύονται αυτό. Σε κάποιο βαθμό οι ψυχικές ή οι σωματικές παθήσεις τους μπορεί να τους κάνουν πιο επιρρεπείς στην κακοποίηση.

Όποια και αν είναι η αιτία, αν υποψιάζεστε ότι ένα ηλικιωμένο άτομο υφίσταται κακοποίηση είναι σημαντικό να μιλήσετε. Αλλά πρώτα, είναι σημαντικό να αναγνωρίζετε τα σημάδια της

κακοποίησης των ηλικιωμένων. Η κακοποίηση των ηλικιωμένων παίρνει μορφές που παρατίθενται παρακάτω.

Σωματική κακοποίηση

Η σωματική κακοποίηση οδηγεί σε πόνο, τραυματισμό ή δυσλειτουργία. Μπορεί να μην προκύψει από άμεσες σωματικές επιθέσεις, όπως χτύπημα, αλλά μπορεί να προκύψει από την ακατάλληλη χρήση των φαρμάκων ή περιορισμούς. Οι σωματικές βλάβες μπορεί να περάσουν απαρατήρητες με τη σκέψη ότι το ηλικιωμένο άτομο είναι επιρρεπές σε εύκολους μώλωπες από χτυπήματα και πτώσεις.

Αμέλεια

Η αποτυχία ή η άρνηση ατόμου που έχει την ευθύνη της φροντίδας εύαλωτου ηλικιωμένου για να του παρέχει ασφάλεια και εκπλήρωση των σωματικών και αισθηματικών του αναγκών.

Συναισθηματική κακοποίηση

Η συναισθηματική ή ψυχολογική κακοποίηση είναι το αποτέλεσμα όταν το ηλικιωμένο άτομο αισθάνεται συναισθηματικό πόνο ή αγωνία. Η λεκτική βία παίρνει διάφορες μορφές, όπως ταπεινώση, εμπαιγμό ή εκφοβισμό μέσω φωνών και απειλών. Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί επίσης να λάβει άλλες μορφές, όπως το να αποφεύγει κανείς το ηλικιωμένο άτομο, απομονώνοντάς το ή κρατώντας το μακριά από τους φίλους ή τρομοκρατώντας το.

Σεξουαλική κακοποίηση

Δυστυχώς, όσο απίστευτο κι αν φαίνεται, οι ηλικιωμένοι μπορούν επίσης να πέσουν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, η οποία δεν αποτελείται μόνο από τη φυσική σεξουαλική επαφή, αλλά μπορεί επίσης να λάβει τη μορφή της έκθεσης σε πορνογραφικό υλικό ή του εξαναγκασμού της παρακολούθησης μιας σεξουαλικής δραστηριότητας.

Οικονομική εκμετάλλευση

Αυτή η κακοποίηση απορρέει από τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση των χρημάτων ή της περιουσίας ενός ηλικιωμένου από το άτομο που έχει αναλάβει τη φροντίδα του. Αυτό μπορεί να κυμαίνεται από το να του κλέβει τα μετρητά που προορίζονταν για την αγορά προϊόντων οικιακής χρήσης έως την κλοπή μεγάλων ποσών ή και αφαίρεση περιουσιακών στοιχείων.

Χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος ενδο-οικογενειακής βίας

Η πληθώρα των ερευνών σχετικά με την ενδο-οικογενειακή βία, δεικνύουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της κακοποιημένης γυναίκας, τα οποία δυνητικά αυξάνουν τον κίνδυνο επαναλαμβανόμενης και συστηματικής κακοποίησής της.

Εμφανίζονται να μην έχουν επαρκώς ανεπτυγμένη την ικανότητα να ασκήσουν έλεγχο στη ζωή τους και να πάρουν δραστικά μέτρα για να τη βελτιώσουν. Επιπρόσθετα, έχουν υποστεί οι ίδιες κακοποίηση ή έχουν υπάρξει μάρτυρες κακοποίησης της μητέρας τους κατά την παιδική τους ηλικία, γεγονός που τις οδηγεί στην αποδοχή του ρόλου του θύματος.

Μεταξύ των άλλων, έχουν ανεπτυγμένο το αίσθημα της ντροπής, με αποτέλεσμα να αποκρύπτουν τόσο τα σωματικά, όσο και τα ψυχολογικά τους τραύματα και να αποκλείονται κοινωνικά ή/και να αποσύρονται συναισθηματικά. Παράλληλα, δεν έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα εκπαιδευτικά, οικονομικά, ή ακόμα και ψυχολογικά εφόδια που θα τις επέτρεπαν να ξεφύγουν από την καταχρηστική κατάσταση, στην οποία βρίσκονται. Επίσης, είναι πλήρως εξαρτημένες από το οικογένεια και (κατά συνέπεια) παρουσιάζονται πρόθυμοι να υποστούν οποιαδήποτε σοβαρή προσβολή ή βλάβη, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις υπάρχουσες ανάγκες τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, παρουσιάζουν έλλειψη επαρκούς επικοινωνιακής ικανότητας, ώστε να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, ή να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματά τους. Εξάλλου, λειτουργούν μέσα στη σχέση με βάση την εξιδανικευμένη εικόνα τους για το πώς θα έπρεπε να

είναι η τελευταία και, κατά κάποιο τρόπο, πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να «αλλάξουν» την οικογένεια τους.

Τέλος, έχουν εσωτερικεύσει στερεοτυπικούς ρόλους των φύλων, με συνέπεια να αισθάνονται ένοχες αν προσπαθήσουν να αμφισβητήσουν και να αποκολληθούν από την άκαμπτη πατριαρχική δομή. Έτσι, αν δεν ανταποκριθούν με πλήρη αποτελεσματικότητα στα κοινωνικά στερεοτυπικά πρότυπα, οι ίδιοι νιώθουν ένοχες και σε ένα μεγάλο ποσοστό υπεύθυνοι για τις βίαιες αντιδράσεις της οικογενείας τους, από τον οποίο δεν προσδοκούν πλέον την επιβράβευση, αλλά την τιμωρία, εφόσον δεν εκτέλεσαν ορθά το καθήκον τους.

Ενώ συμπεριφορές της οικογένειας που απεικονίζουν εξευτελισμό, εκφοβισμό, απειλές και απομόνωση, θα έπρεπε να θεωρηθούν ως ψυχολογική κακοποίηση, δεν θα θεωρηθούν από τους ηλικιωμένους ως καταχρηστική συμπεριφορά.

Η κακοποίηση προκαλεί στους ηλικιωμένους -θύματα ενδο-οικογενειακής βίας, φόβο, θυμό και απογοήτευση. Τα ερευνητικά δεδομένα αποκαλύπτουν ότι αμέσως μετά την καταχρηστική συμπεριφορά, τα θύματα βιώνουν έντονα το αίσθημα της ανικανότητας, ενώ το άγχος και το καταθλιπτικό συναίσθημα συνήθως σχηματίζονται ως θυμικές αντιδράσεις αργότερα. Στους κακοποιημένους ηλικιωμένους το αίσθημα ανικανότητας καταγράφεται ως «επίκτητη αδυναμία», και ορίζεται ως «μια συνθήκη, στην οποία το υποκείμενο δεν επιχειρεί να ξεφύγει από μια οδυνηρή ή επιβλαβή κατάσταση, αφού έχει μάθει από μια παρόμοια κατάσταση στο παρελθόν ότι η διαφυγή είναι αδύνατη». Η επίκτητη αδυναμία εντοπίζεται σε τρεις κυρίως συνιστώσες:

α) στα αισθήματα απογοήτευσης, κατάθλιψης και αδυναμίας,

β) στην άμβλυνση της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων της καθημερινότητας και

γ) στη σταδιακή μείωση επαρκούς αντίδρασης, η οποία οδηγεί σε παθητικότητα τον ηλικιωμένο.

Η χρήση βίας εναντίον του πιο αδύναμου (υπό το πρίσμα της φυσιολογίας), τούς παρέχει ικανοποίηση εν είδει αντικατάστασης και αναπλήρωσης για το οποιοδήποτε αίσθημα αδυναμίας άσκησης ελέγχου που βιώνουν σε άλλους τομείς της ζωής τους. Εντούτοις, η χαμηλή αυτο-εκτίμηση επιδεινώνεται

από την καταχρηστική συμπεριφορά που επιδεικνύουν.

Η εμφάνιση της ενδο-οικογενειακής βίας φαίνεται να συνδέεται και με υψηλότερα επίπεδα επιθετικότητας· η εξοικείωση με την επιθετικότητα είναι δυνατόν να ενθαρρύνει την αποδοχή της βίας εναντίον των ηλικιωμένων, καθώς σε αρκετές πρακτικές της κοινωνίας, η βία είναι σχεδόν θεσμοθετημένη (για παράδειγμα, το να δέρνει κανείς τα παιδιά του ως μέσο τιμωρίας). Με αυτόν τον τρόπο, επανακτούν την αυτο-εκτίμησή τους και την αίσθηση σημαντικότητας και αυταξίας που προσβάλλονται στο επαγγελματικό τους περιβάλλον, χρησιμοποιώντας ουσιαστικά τη βία ως μηχανισμό άμυνας εναντίον των καταστροφικών συνεπειών του τελευταίου στους ίδιους.

Το παράδοξο είναι ότι η διαρθρωτική βία σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα θεωρείται αποδεκτή και μερικές φορές επιβραβεύεται, ενώ η βία στην οικογένεια θεωρείται όλο και περισσότερο αποδοκιμαστέα και επιλήψιμη συμπεριφορά, οπότε και τιμωρητέα. Είναι, προφανώς, αυτή ακριβώς η παραδοξολογία που δημιουργεί την αμφιθυμία στον άνδρα και διαιωνίζει κατά κάποιον τρόπο τη βίαιη συμπεριφορά που παρατηρείται σε συγκεκριμένες κοινωνικές δομές και στους κόλπους της οικογένειας.

Τρόποι αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια

Σε θεωρητικό επίπεδο: Για την αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού βασική προϋπόθεση είναι η κατανόηση των αιτιών που το δημιουργούν και, στη συνέχεια, η αναζήτηση των κατάλληλων λύσεων. Όμως, αυτό δε λέει τίποτα σε κάποιον που έχει υποστεί τη βία και αναζητεί απελπισμένα άμεσους τρόπους επίλυσης του προβλήματος.

Σε πρακτικό επίπεδο: Το άτομο που έχει υποστεί βία από μέλη της οικογένειάς του μπορεί να κάνει τις ακόλουθες ενέργειες :

1. Να πάει στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής του και να αναζητήσει τη βοήθεια της Αστυνομίας. Για το λόγο αυτό έχει εκδοθεί από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ειδικό εγχειρίδιο, το οποίο έχει αποσταλεί σε όλα τα Αστυνομικά Τμήματα, ούτως ώστε το προσωπικό τους να γνωρίζει επακριβώς πώς μπορεί να βοηθήσει το κακοποιημένο άτομο.
2. Να πάει (εφόσον έχει δεχθεί σωματική κακοποίηση) σε Δημόσιο Νοσοκομείο για να πάρει τις πρώτες βοήθειες ή σε ιατροδικαστική υπηρεσία για να πιστοποιηθεί η κακοποίηση. Στη συνέχεια, το άτομο (με τη βοήθεια των Αστυνομικών και Εισαγγελικών Αρχών) μπορεί να κινηθεί και σε νομικό επίπεδο.
3. Να πάει στις εξειδικευμένες Κοινωνικές Υπηρεσίες που υπάρχουν και οι οποίες στελεχώνονται με προσωπικό ειδικευμένο στο χειρισμό περιστατικών οικογενειακής βίας, για τη λήψη συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης.

Πολλοί ρωτούν αν υπάρχει οριστική λύση του προβλήματος και επαναφορά των μελών της οικογένειας σε υγιείς τρόπους συμπεριφοράς. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό έχει να κάνει με το βαθμό δέσμευσης των μελών της οικογένειας για ουσιαστική προσπάθεια, μέσα από την παρακολούθηση ενός προγράμματος οικογενειακής θεραπείας.

Αν φοβάσαι να μιλήσεις γι' αυτό που σου συμβαίνει ή φοβάσαι να πας μόνος σου να το καταγγείλεις ή σε τρομάζει και μόνο το γεγονός ότι δράστες είναι οι γονείς σου, τότε βρες κάποιον συγγενή ή φίλο που εμπιστεύεσαι και ζήτη του να σε βοηθήσει σε αυτήν την κατάσταση (π.χ. με το να σε συνοδεύσει στο Αστυνομικό Τμήμα).

Πάντα υπάρχει τρόπος να πούμε OXI στη βία και ΝΑΙ στη ζωή

Η Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1065

Έχει δοθεί στη διάθεσή της ΜΚΟ Γραμμή Ζωής από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και συμβάλει θετικά σε περιστατικά αναγγελίας εξαφάνισης ηλικιωμένων αλλά και σε περιστατικά καταγγελίας κακομεταχείρισης, κακοποίησης ή παραμέλησης ηλικιωμένων.

Η Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1065 διέπετε από τους παρακάτω περιορισμούς, για την προστασία των ηλικιωμένων :

Όλες οι τηλεφωνικές συνομιλίες είναι απόρρητες και ΔΕΝ καταγράφονται.

Η παρέμβαση σε περιστατικά που αφορούν ηλικιωμένους, γίνεται πάντα αφού ληφθεί υπόψη το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους και οριοθετείτε από τη σωστή αποτίμηση των αναγκών τους.

Όσοι ασχολούνται με τη γραμμή υποστήριξης είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση του υψηλότερου επιπέδου παροχής υπηρεσιών, μέσα στα όρια των διαθέσιμων μέσων και στα επίπεδα που έχουν τεθεί από τους Νόμους.

Τα περιστατικά αντιμετωπίζονται με σεβασμό.

Όλες οι συμβουλευτικές υπηρεσίες της γραμμής υποστήριξης, παρακολουθούνται με περιοδικούς ελέγχους και εκτιμήσεις.

Η Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1065 απευθύνεται σε:

- Ηλικιωμένους θύματα παραμέλησης ή/και κακομεταχείρισης.
- Ηλικιωμένους θύματα οικονομικής εκμετάλλευσης.
- Ηλικιωμένους θύματα ψυχικής, σωματικής ή/και σεξουαλικής βίας.
- Ηλικιωμένους που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικογενειακά ή/και κοινωνικά.
- Ηλικιωμένους που αντιμετωπίζουν προβλήματα από τα παιδιά τους.
- Ηλικιωμένους με σοβαρά προβλήματα υγείας.

Ο σκοπός της Εθνικής Τηλεφωνικής Γραμμή SOS 1065 είναι:

Η παροχή φροντίδας, προστασίας και ψυχολογικής στήριξης στους ηλικιωμένους ηλικίας άνω των 65 ετών και η προώθηση των δικαιωμάτων τους αφού οι ίδιοι δεν έχουν τη δυνατότητα ή τα μέσα να αυτοπροστατευθούν.

Συμβουλευτική σε Ηλικιωμένους, στα παιδιά τους ή/και το συγγενικό τους περιβάλλον.

Συμβουλευτική σε Ηλικιωμένους για νομικά θέματα

- Μέσω της γραμμής γίνονται δεκτές ανώνυμες και επώνυμες καταγγελίες που αφορούν περιστατικά κακοποίησης / κακομεταχείρισης Ηλικιωμένων,

ενώ παράλληλα λειτουργεί και ως εργαλείο συμβουλευτικής ηλικιωμένων, των παιδιών τους και των φροντιστών τους.

- Οι καταγγελίες αποστέλλονται στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές προς διερεύνηση προκειμένου να αναζητηθούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις για τους ηλικιωμένους θύματα, ενώ η συμβουλευτική αφορά συνήθως σε θέματα σχέσεων με τα παιδιά τους, το οικογενειακό τους περιβάλλον και εν γένει αυτούς που τους φροντίζουν.
- Η γραμμή λειτουργεί όλο το 24ωρο, 365 ημέρες το έτος. Στελεχώνεται από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, καθώς και ειδικά εκπαιδευμένους εθελοντές

Αυξάνεται το ποσοστό της κακοποίησης ηλικιωμένων.

Διαστάσεις παίρνει το φαινόμενο της κακοποίησης ηλικιωμένων σε όλο τον κόσμο καθώς εκατοντάδες χιλιάδες από αυτούς υφίστανται σωματική βία, απειλούνται, καθυβρίζονται, καταπιέζονται προκειμένου να αλλάξουν τις διαθήκες τους, υφαρπάζονται οι τραπεζικοί τους λογαριασμοί και βιάζονται.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναφέρει ότι υπάρχουν 600 εκατομμύρια άτομα ηλικίας άνω των 60 ετών και ο αριθμός αυτός αναμένεται να διπλασιαστεί μέχρι το 2025 και να ξανα διπλασιαστεί ως το 2050. Εξάλλου λόγω της δημογραφικής γήρανσης το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 80 ετών στην Ευρώπη αναμένεται να φτάσει το 2050 στο 12%. Η γήρανση του πληθυσμού έχει ως συνέπεια όλο και περισσότεροι άνθρωποι να εξαρτώνται από την φροντίδα συγγενών ή εξειδικευμένου προσωπικού και να είναι ευάλωτοι σε φαινόμενα παραμέλησης ή κακοποίησης.

Σύμφωνα με έρευνα που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι ηλικιωμένοι είναι θύματα μειωμένης φροντίδας, παραμέλησης και κακοποίησης, ενώ σχεδόν το ήμισυ των πολιτών της ΕΕ (47%) θεωρούν το φαινόμενο πολύ διαδεδομένο στη χώρα τους και η πρόκληση θα γίνει ακόμη μεγαλύτερη καθώς η δημογραφική γήρανση πλήττει ήδη την Ευρώπη.

Όπως έδειξε πρόσφατα η ευρωπαϊκή έρευνα ABUEL οι γυναίκες και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (80-84 ετών) είναι οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται περισσότερο από όλες τις μορφές βίας ιδιαίτερα στις χώρες του νότου. Και η βία δεν είναι μόνο σωματική, αλλά διακρίνεται σε ψυχολογική, σωματική κακοποίηση, οικονομική εκμετάλλευση, σεξουαλική κακοποίηση,

εγκατάλειψη και περιθωριοποίηση.

«Από έρευνες συμπεραίνεται ότι η οικονομική κακοποίηση είναι ένα από τα πιο συνηθισμένα είδη κακοποίησης και συχνά συνοδεύεται και από άλλες μορφές κακοποίησης. Οι ηλικιωμένες γυναίκες κακοποιούνται πιθανότατα δύο με τρεις φορές περισσότερο από ότι οι ηλικιωμένοι άνδρες και οι γιοί και οι κόρες είναι πιθανότατα οι υπεύθυνοι για την κακοποίηση. Εντούτοις έρευνες έχουν συμπεράνει ότι το πιο πιθανό είναι να διαπραχθεί κακοποίηση από κάποιο κοντινό συγγενή», επισημαίνει η κ Τσοκανάρη.

Παράλληλα υπογραμμίζει ότι η κακοποίηση είναι συχνά το αποτέλεσμα της αδυναμίας στρεσαρισμένων και υπεραπασχολούμενων φροντιστών να ανταποκριθούν στον φόρτο εργασίας παρά την πρόθεσή τους να εκμεταλλευτούν ή να κακοποιήσουν ευπαθείς ηλικιωμένους.

Αναφερόμενη στους παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο κακοποίησης των ηλικιωμένων, βάσει συμπερασμάτων ερευνών, ψυχολόγοι συνοψίζουν ότι: οι ηλικιωμένοι που έχουν προβλήματα μνήμης ή κάποια μορφή άνοιας ή κατάθλιψη, ή που είναι απομονωμένοι ή σωματικά εξαρτώνται από άλλους, κινδυνεύουν περισσότερο να γίνουν θύματα κακοποίησης ή κακομεταχείρισης. Επίσης κινδυνεύουν περισσότερο οι ηλικιωμένοι τους οποίους φροντίζουν άτομα που είναι υπερβολικά στρεσαρισμένα και δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στο βάρος των ευθυνών τους ή που έχουν υψηλού βαθμού συναισθηματική ή οικονομική εξάρτηση από τον ηλικιωμένο ή άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους με ιστορικό χρήσης ή κατάχρησης ουσιών ή κακομεταχείρισης άλλων.

«Συνέπειες της κακοποίησης/κακομεταχείρισης είναι η παρουσία υψηλών ποσοστών κατάθλιψης, άγχους και έντονης ψυχολογικής πίεσης στα ηλικιωμένα θύματα, οι διαταραχές ύπνου και η αυξημένη χρήση φαρμάκων ή και αλκοόλ και τέλος ο μικρότερος χρόνος ζωής συγκριτικά με τα άτομα που δεν κακοποιούνται» τονίζει η κ Μπατσίλα.

Η αναγνώριση της κακοποίησης δεν είναι δύσκολη σε ορισμένες περιπτώσεις πχ όταν έχει ασκηθεί σωματική βία, αλλά η κατάσταση περιπλέκεται όταν η κακοποίηση είναι αμυδρή ή όταν δεν έχει άμεση συνέπεια στη ζωή του θύματος. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η οικονομική εκμετάλλευση των ηλικιωμένων, πολύ συχνά χωρίς οι ίδιοι να

έχουν γνώση.

Επικαλούμενη στοιχεία έρευνας Αμερικανών επιστημόνων για την οικονομική κακοποίηση ηλικιωμένων αναφέρει ότι οι αυτουργοί αυτού του είδους κακοποίησης χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: τους «ευκαιριακούς» δράστες (πχ περιθάλποντας, λογιστής, εργολάβος, ιερέας, γείτονας, δικηγόρος), τα μέλη της οικογένειας και τους επαγγελματίες απατεώνες.

Οι ειδικοί πάντως συνοψίζουν ότι η έρευνα για το πού, πότε και πόσο συχνά εμφανίζεται η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι ανεπαρκής και ανολοκλήρωτη. Παράλληλα τονίζουν ότι είναι επιτακτική η ανάγκη μιας πανευρωπαϊκής στρατηγικής για την προστασία των ηλικιωμένων από την κακοποίηση.

Ποιοι είναι οι παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο για κακοποίηση ηλικιωμένων;

1. Οι ηλικιωμένοι που έχουν προβλήματα μνήμης ή που παρουσιάζουν κάποια μορφή άνοιας ή που σωματικά εξαρτώνται από άλλους κινδυνεύουν πιο πολύ να είναι θύματα κακομεταχείρισης ή κακοποίησης
2. Οι ηλικιωμένοι με κατάθλιψη ή που είναι μόνοι ή που δεν έχουν κοινωνική στήριξη κινδυνεύουν επίσης περισσότερο
3. Τα άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους που είναι υπερβολικά στρεσαρισμένα λόγω του ότι δεν αντεπεξέρχονται στο βάρος των ευθυνών για τη φροντίδα παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες να εκδηλώσουν συμπεριφορές κακοποίησης

4. Άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένο από τον οποίο έχουν υψηλού βαθμού συναισθηματική ή οικονομική εξάρτηση
5. Άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους με ιστορικό χρήσης ή κατάχρησης ουσιών ή κακομεταχείρισης άλλων

Ενδοοικογενειακή βία ανάμεσα στα αδέρφια

Μορφές και αίτια μεταξύ αδερφών

Τι είναι η κακοποίηση μεταξύ αδερφιών ή αλλιώς ενδοοικογενειακή βία μεταξύ αδερφιών:

Κατά καιρούς, όλα τα αδέλφια καυγαδίζουν και καλούν ο ένας τον άλλο με διάφορα επίθετα - χαρακτηρισμούς, και ορισμένοι νεαρά σε ηλικία αδέλφια μπορεί να "παίζουν το γιατρό». Αλλά εδώ είναι η διαφορά μεταξύ τυπικής συμπεριφοράς και κακοποίησης αδελφού:

Εάν ένα παιδί είναι πάντα το θύμα και το άλλο παιδί είναι πάντα ο επιτιθέμενος, αυτή είναι μια καταχρηστική κατάσταση, αυτή είναι ενδοοικογενειακή βία μεταξύ αδερφιών.

Ο εκφοβισμός στο σπίτι μπορεί να είναι χειρότερος από ό, τι στην αυλή του σχολείου, επειδή το θύμα πρέπει να ζει με αυτό κάθε μέρα. Σε κάθε νοικοκυριό όπου τα παιδιά ζουν και μεγαλώνουν μαζί, μπορεί να υπάρξει κατάχρηση εξουσίας από έναν αδερφό, συνήθως τον μεγαλύτερο.

Αυτή η μορφή της κακοποίησης μπορεί να είναι σεξουαλική, σωματική ή συναισθηματική. Συνήθως ο πιο ισχυρός (μεγαλύτερος αδελφός/η), θα χρησιμοποιήσει τον τίτλο του στο σπίτι ως ο "υπεύθυνος μεγάλος αδερφός" και θα την καταχραστεί απέναντι στο μικρό του αδερφάκι. Θα το κάνει δηλαδή να αισθάνεται αδύναμο, παγιδευμένο και ντροπή για την κατάχρηση. Τα παιδιά δεν μπορούν να γνωρίζουν αν αυτού του είδους η συμπεριφορά είναι αποδεκτή ή όχι: πρέπει να διδάσκονται τη διαφορά καθώς αυτή η κατάχρηση μπορεί να οδηγήσει σε συναισθηματικά και σωματικά τραύματα.

ΜΟΡΦΕΣ

Η κακοποίηση μεταξύ αδερφιών είναι η σωματική, συναισθηματική ή σεξουαλική κακοποίηση από έναν αδελφό σε άλλο.

- Η σωματική κακοποίηση μπορεί να κυμαίνεται από πιο ήπιες μορφές της επιθετικότητας μεταξύ των αδελφών, όπως η ώθηση, η συχνή σωματική πάλη έως πολύ βίαιη συμπεριφορά, όπως η χρήση των όπλων.

Αυτό το είδος της κακοποίησης σπάνια θα αναφερθεί, γιατί θεωρείται συχνά ως αδελφική αντιπαλότητα. Η σωματική κακοποίηση από έναν εταίρο/σύζυγο θεωρείται σοβαρή, αλλά η σωματική κακοποίηση ανάμεσα στα αδέλφια μπορεί να ελαχιστοποιηθεί και να αγνοηθεί. Αυτό το είδος της κακοποίησης μπορεί επίσης να περιλαμβάνει τη σεξουαλική κακοποίηση.

Η ένταση και τα προβλήματα μέσα στην οικογένεια μπορεί να

απομονώσουν και να αφήσουν τα παιδιά θύματα αδελφικής κακοποίησης, μόνα και αβοήθητα. Ο μεγαλύτερος αδελφός συνήθως ξεκινάει με μικρά πράγματα, όπως το χτύπημα, κλοτσιές κλπ. Αυτό αργότερα μπορεί να κλιμακωθεί σε σοβαρή βία και σωματικές βλάβες.

Εδώ είναι τι είπε ένας επιζών για την κακοποίηση του:

«Μεγάλωσα στο σπίτι μόνο με ένα γονέα. Η μητέρα μου δούλευε μέχρι τις 5, και εγώ με την μεγαλύτερή μου αδερφή τελειώναμε το σχολείο στις 3. Έτσι η αδερφή μου έπρεπε να αναλάβει τη φροντίδα μου, μέχρι η μητέρα μου να επιστρέψει στο σπίτι. Είχαμε διάφορες δουλειές να κάνουμε : ένας από εμάς θα καθάριζε το καθιστικό, και ο άλλος θα έκανε τα πιάτα και θα καθάριζε την κουζίνα. Τις περισσότερες φορές η έφηβος αδερφή μου δεν ήθελε να καθαρίσει καθόλου. Μια φορά μου φώναξε και με απείλησε λέγοντάς ‘ ‘ καλύτερα να κάνεις τα πιάτα και το καθιστικό, ή αλλιώς!’ » Στη συνέχεια σηκώθηκε, και πήγε να μου επιτεθεί. Έτρεξα μέχρι τις σκάλες για να της ξεφύγω. Εκείνη έτρεξε στην κρεβατοκάμαρα, έσπρωξε την πόρτα, με τράβηξε από τα μαλλιά μου κάτω από τις σκάλες, με έριξε στο έδαφος και με κλώτσησε. Φωνάζοντας ότι η μαμά την έβαλε υπεύθυνη γι 'αυτό καλύτερα να την υπάκουα , γιατί έτσι και αλλιώς η μαμά δεν θα της έκανε τίποτα, οπότε τότε δε θα ήθελα να μπλέξω σε μπελάδες.»

Αυτό είναι ένα σημαντικό παράδειγμα της κατάχρησης όταν οι γονείς αφήνουν το μεγαλύτερα αδέρφια να αναλάβουν τη φροντίδα του νεότερου. Το μεγαλύτερο από τα αδέρφια μπορεί να είναι θυμωμένος που χρειάζεται να είναι σε αυτή τη θέση. Στη συνέχεια, όταν ο νεότερος αδελφός δεν κάνει ό, τι η μεγαλύτερη θέλει, μπορεί να υπάρξουν απειλές και σωματική βία. Ο νεότερος αδελφός τότε πρέπει να ζει κάθε μέρα με φόβο μέσα στο ίδιο του το σπίτι

- Η συναισθηματική κακοποίηση μπορεί να κυμαίνεται από αυξημένη απώλεια ψυχραιμίας, ανακοινώσεις απειλών ή σχεδίων για το πώς θα πληγώσει τον άλλο, η αυξημένη συμπεριφορά ανάληψης κινδύνων μέχρι οξύ επεισόδιο μείζονος ψυχικής ασθένειας. Το μικρότερο παιδί τείνει να αναζητάει την αποδοχή των μεγαλύτερων αδερφών του. Οπότε αν τα μεγαλύτερα αδέρφια του το αποκαλέσουν παχύ, άσχημο, ηλίθιο, ή του πουν ότι κανείς δεν το αγαπάει πραγματικά, το μικρότερο παιδί θα το πιστέψει. Με τη σειρά του αυτό θα του προκαλέσει χαμηλή αυτοεκτίμηση, και ενδεχομένως θα οδηγήσει το

θύμα να καταλήξει σε μια καταχρηστική σχέση αργότερα στη ζωή του. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που έχουν τραυματιστεί από τα λόγια των μεγαλύτερων αδερφών τους, και αργότερα παρουσίασαν ψυχολογικά τραύματα.

Πολλές φορές, όταν έρχεται το παιδί να πει στο γονέα τα λόγια του μεγάλου του αδερφού τα οποία τον πλήγωσαν η μητέρα συνήθως λέει στα παιδιά να λύσουν μόνοι τους τις μεταξύ τους διαφωνίες. Επίσης, οι γονείς τείνουν να κατηγορούν το θύμα λέγοντας ότι χάνουν το χρόνο τους ασχολούμενοι με τέτοιου είδους ιστορίες.

Ένας επιζών δίνει ένα παράδειγμα της συναισθηματικής κακοποίησης:

"Ως νεαρό αγόρι, ήμουν υπέρβαρος, και μου άρεσε πάρα πολύ το σχολείο. Ο μεγαλύτερος αδερφός μου ήταν στην ομάδα ποδοσφαίρου στο γυμνάσιο, και πάντα είχε με τους φίλους του τα όμορφα κορίτσια. Μια φορά που με πρόσεχε όσο έλειπαν οι γονείς μας, πήγα στο υπόγειο, όπου όλοι οι φίλοι έκαναν παρέα. Ήθελα να ξέρω πότε θα επιστρέψει στο σπίτι η μαμά . Καθώς περπατούσα κάτω από τις σκάλες, όλοι με κοίταζαν. Ο μεγαλύτερος αδερφός μου γούρλωσε τα μάτια του και μου είπε: «Τι θέλεις ρε χοντρή; Περισσότερο φαγητό;! Μήπως δεν έχεις αρκετό στο δείπνο; » Τότε όλοι γελούσαν μαζί μου, έτρεξα επάνω στο δωμάτιό μου και έκλαιγα. Ήλπιζα ότι θα μου επέτρεπαν μου να κάτσω μαζί τους μέχρι να γυρίσει η μαμά σπίτι. Μετά από αυτό έμεινα μακριά από τον αδελφό μου και τους φίλους του στο υπόγειο. Η μητέρα μου θα με ρωτούσε "Γιατί δεν πας να δεις τι κάνει κάτω ο αδελφός σου; Ίσως να θέλει να παίξει μαζί σου.. " Κάθε φορά μου έλεγε ότι είμαι χοντρός και σπασίγκλας και ότι ποτέ δεν θα παντρευτώ, γιατί κανείς δεν θα με θέλει. Αυτό με έκανε να είναι πολύ θλιμμένο, και ως εκ τούτου, έτρωγα όλο και περισσότερο. "

Η σεξουαλική κακοποίηση δε χρειάζεται ιδιαίτερη επεξήγηση ,παρόλα αυτά, σεξουαλική παραβίαση θεωρείται η συμμετοχή ή η έκθεση παιδιών και εφήβων σε πράξεις με σεξουαλικό περιεχόμενο υποκινούμενες από κάποιο αδερφό/ή, οι οποίες έχουν ως σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή/και ικανοποίηση του.

Χαρακτηριστικά του φαινομένου είναι:

- η ανηλικότητα του παιδιού,
- η σχέση εξάρτησης ή εμπιστοσύνης ανάμεσα στο παιδί και τον αδερφό/ή ,

- η έλλειψη συνειδητής κατανόησης της έννοιας και του περιεχομένου της πράξης αυτής, άρα και
- η έλλειψη συνειδητής συναίνεσης του παιδιού.

Οι πράξεις αυτές παραβιάζουν όχι μόνο τον αιμομικτικό φραγμό, αλλά και τις γενικότερες αντιλήψεις της κοινωνίας σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και τα όρια των οικογενειακών ρόλων. Η σεξουαλική παραβίαση εμπεριέχει διάφορες μορφές με ή χωρίς επαφή, από την έκθεση σε επίδειξη, τις θωπείες και τις ασελγείς πράξεις, μέχρι το βιασμό και την αιμομιξία. Συχνά οι γονείς δεν αντιλαμβάνονται πραγματικά την κακοποίηση. Κατά κανόνα, γονείς και κοινωνία «αναμένουν» επιθετικότητα και καυγάδες μεταξύ των αδελφών. Εξαιτίας αυτού, οι γονείς συχνά δεν αντιλαμβάνονται την ενδοοικογενειακή βία - κακοποίηση ως πρόβλημα μέχρι να επέλθει κάτι σοβαρό.

Εκτός από τους άμεσους κινδύνους της ενδοοικογενειακής βίας – κακοποίησης, η κακοποίηση μπορεί να προκαλέσει πολλών ειδών μακροχρόνια προβλήματα στην ενήλικη ζωή.

Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά σημάδια τέτοιου είδους κακοποίησης παιδιού είναι τα εξής : Αρχικά το παιδί αποφεύγει πάντα τον/την /τα αδερφό/ή/ια του. Επιπλέον το παιδί έχει αλλαγές στη συμπεριφορά, τις συνήθειες ύπνου, διατροφικές συνήθειες, ή έχει εφιάλτες. Μπορεί επίσης το παιδί να αναπαριστά στο παιχνίδι την κακοποίηση που δέχεται. Ένα παιδί αναπαριστά με ακατάλληλους τρόπους την σεξουαλική κακοποίηση που δέχεται. Οι ρόλοι των παιδιών είναι άκαμπτοι: ένα παιδί είναι πάντα ο επιτιθέμενος, το άλλο, το θύμα. Η τραχύτητα ή η βία μεταξύ των αδελφών αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου.

Η αδελφική σεξουαλική κακοποίηση μπορεί να είναι πολύ επιβλαβής. Τα θύματα μπορεί να αισθάνονται παγιδευμένα, ντροπή, ανήμπορα, υπεύθυνα και ανίκανα να σταματήσουν την κακοποίηση. Ο δράστης μπορεί να χρησιμοποιεί σωματική βία και απειλές για να διασφαλιστεί ότι το θύμα δεν θα μιλήσει γι 'αυτό σε άλλα μέλη της οικογένειας. Σε κάθε κατάσταση σεξουαλικής κακοποίησης το θύμα μπορεί επίσης να αισθάνεται προδομένο από το θύτη. Τα αδέλφια εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο, και δεν μπορούν να περιμένουν από τον άλλο αδελφό να τους βλάψει.

Εξετάζοντας παιδιά με διαφορά ηλικίας δύο ως τέσσερα χρόνια, διαπιστώνεται ότι ενώ για τους ενήλικες λίγα χρόνια διαφορά δεν έχουν σημασία, στα παιδιά λόγω της ανάπτυξης του εγκεφάλου και των μεταβολών στο σώμα και την κατανόηση-αντίληψη, είναι πολύ εύκολο για

ένα μεγαλύτερο αδελφό να εξαπατήσει έναν νεότερο σε σεξουαλικές πράξεις.

Αν και τα δύο τα παιδιά είναι πολύ μικρά και κοντά στην ηλικία, η περιέργεια μεταξύ των διαφορετικών φύλων είναι κοινή. Για παράδειγμα, ένα τρίχρονο αγόρι αναρωτιέται γιατί η μικρή αδελφή του δεν έχει πέος.

Αν όμως ένα έφηβο αγόρι βλέποντας τη πεντάχρονη αδελφή του, ενώ η ίδια αλλάζει, αναρωτιέται τι θα μπορούσε να νιώσει αν την αγγίξει, τότε αυτό είναι καταχρηστική συμπεριφορά.

ΑΙΤΙΑ

Οι ειδικοί πιστεύουν ότι υπάρχουν μια σειρά από πιθανούς παράγοντες κινδύνου (αιτίες):

4. Αρχικά μια πρώτη αιτία είναι ότι οι γονείς δεν είναι πολύ στο σπίτι, δεν εμπλέκονται πολύ στη ζωή των παιδιών τους, ή είναι συναισθηματικά απόμακροι. Δέχονται την αντιπαλότητα των αδερφιών και τους καυγάδες ως μέρος της οικογενειακής ζωής, αντί να κάνουν κάτι για την ελαχιστοποίησή τους.
5. Πολλοί γονείς δεν έχουν διδάξει από νωρίς τα παιδιά τους πώς να χειρίζονται τις συγκρούσεις με έναν υγιή τρόπο. Δεν σταματούν τα παιδιά όταν είναι βίαια, όταν εκφράζονται με βίαιο τρόπο (υποθέτουν ότι μπορεί να ήταν ένα ατύχημα, αμφίδρομο μέρος ενός αγώνα).
6. Οι γονείς αυξάνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των παιδιών: «παίζοντας» ποιο είναι το αγαπημένο τους παιδί συγκρίνοντας φανερά τα παιδιά τους, χαρακτηρίζοντας, βάζοντας «ταμπέλες», στα παιδιά τους (βάζοντας ακόμη και θετική «ταμπέλα» στο παιδί είναι επιβλαβές). Πολλές φορές οι γονείς και τα παιδιά βρίσκονται σε άρνηση ότι υπάρχει ένα πρόβλημα.
7. Τα παιδιά έχουν επιβαρυνθεί με ακατάλληλους για την ηλικία τους ρόλους μέσα στην οικογένεια, (για παράδειγμα, μπορεί να έχουν επιβαρυνθεί με το ρόλο να προσέχουν – μεγαλώνουν ένα μικρότερο αδελφάκι). Εκτίθενται στη βία: μέσα στην ίδια τους την οικογένεια (ενδοοικογενειακή βία, μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (για παράδειγμα, σε τηλεοπτικές εκπομπές ή βίντεο παιχνίδια), μεταξύ των

συμμαθητών τους ή στις γειτονιές τους (για παράδειγμα, ο εκφοβισμός).

8. Οι γονείς δεν έχουν διδάξει τα παιδιά σχετικά με τη σεξουαλικότητα και για την προσωπική ασφάλεια. Τα παιδιά έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά ή έχουν υπάρξει μάρτυρες σεξουαλικής κακοποίησης. Πολλές φορές επίσης είναι σύνηθες τα παιδιά να έχουν πρόσβαση στην πορνογραφία.

Προφίλ θύτη – θύματος

Στην ενδοοικογενειακή βία συναντάμε κυρίως το ένα μέλος της οικογένειας να ασκεί σωματική και ψυχική κακοποίηση σε άλλο μέλος της οικογένειας κυρίως στο μικρότερο διότι το θεωρεί ανήμπορο και άβουλο. Λόγω της αδελφικής αντιζηλίας τα παιδιά πολλές φορές φτάνουν στο σημείο να ασκήσουν βία. Παρόλ' αυτά ο εκφοβισμός μεταξύ αδερφών έχει θεωρηθεί ως καλοπροαίρετος και είναι φυσιολογικό ακόμη και ωφέλιμο φαινόμενο για την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού και την ικανότητά του να μαθαίνει να χειρίζεται την επιθετικότητα του στις υπόλοιπες του σχέσεις.

ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΤΗ

Ένας άνθρωπος μπορεί να ασκήσει λεκτική, σωματική ή και ψυχολογική βία εάν :

- Έχει μεγάλο θυμό μέσα του και απωθημένα
- Έχει σοβαρές ψυχικές δυσκολίες (πχ πληρούν τα κριτήρια για ψυχιατρικές διαγνώσεις όπως: κατάθλιψη, διαταραχή προσωπικότητας, σπανιότερα ψυχωτικές διαταραχές)
- Έχει σημαντική δυσκολία στο να ελέγξει τον εαυτό του και τις παρορμήσεις του (κυρίως τις επιθετικές)
- Έχει έντονο το συναίσθημα τις αδελφικής αντιζηλίας το οποίο συνήθως το προκαλούν οι γονείς κάνοντας διακρίσεις ανάμεσα στα παιδιά τους.
- Έχει έντονες ναρκισσιστικές ανάγκες για εξάρτηση και προσοχή από τους γονείς του

ΠΡΟΦΙΛ ΘΥΜΑΤΟΣ

Ένα άτομο το οποίο δέχεται βία από τα αδέρφια του έχει τα εξής χαρακτηριστικά :

- Δεν έχει τη σωματική δύναμη ώστε να μπορέσει να αποκρούσει τη σωματική βία που του ασκείται

- Έχει μικρότερη ηλικία απ' ότι ο θύτης με αποτέλεσμα να έχει το αίσθημα του φόβου
- Είναι συνήθως αγχώδες και υπερκινητικό άτομο, έχοντας χαμηλή αυτοεκτίμηση

Ψυχολογικός Τομέας

Η ενδοοικογενειακή βία, και ιδίως η βία ανάμεσα στα αδέρφια, είναι ένα φαινόμενο που μαστίζει σε βάθος χρόνων την κοινωνία. Η κατάσταση αυτή, μάλιστα, είναι ένα πασιφανές πρόβλημα, διότι υποστηρίζεται ανεξαρτήτως χώρας, ιδεολογίας ή εθνικότητας.

Εξετάζοντας τα κίνητρα του θύτη αλλά και τις επιπτώσεις στην ψυχολογία του θύματος, προκύπτει ένα πρόβλημα διογκωμένων διαστάσεων που, ωστόσο, από πολλούς θεωρείται εύλογο και καθημερινό.

ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΞΑΡΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ

Βασική αιτία έξαρσης της βίας αποτελεί η στάση του παιδιού συναρτήσει με αυτή του γονέα. Συγκεκριμένα, πιθανή αιτία έξαρσης του φαινομένου αποτελεί κάποια ενδεχόμενη αδικία που προκλήθηκε από τους γονείς απέναντι στο ένα από τα παιδιά.

Το γεγονός αυτό δίνει το έναυσμα για ξεσπάσματα οργής.

Ως παράλληλο αίτιο υπογραμμίζεται η επιθετική συμπεριφορά στην οποία προβαίνουν τα αδέρφια το ένα στο άλλο σε μια προσπάθεια διεκδίκησης της εξουσίας, της συμπάθειας και της προτίμησης των γονέων, με στόχο την εσωτερική τόνωση και γαλήνη. Έτσι, συχνά αναφέρεται επιθετική και βίαιη συμπεριφορά από τα μεγαλύτερα προς τα μικρότερα αδέρφια.

Σαφώς ο τρόπος που τα παιδιά διαχειρίζονται τις διαφωνίες τους εξαρτάται και από άλλους παράγοντες:

Ιδιοσυγκρασία: Κάποια παιδιά τσακώνονται περισσότερο από κάποια άλλα και πιθανόν αυτό να οφείλεται στην ιδιοσυγκρασία τους. Κάποιοι άνθρωποι εκφράζουν το θυμό τους πολύ πιο εύκολα από κάποιους άλλους ή δεν έχουν την ίδια ικανότητα να ελέγξουν την οργή τους. Φυσικά κανένας δεν γεννιέται έχοντας την ικανότητα να διαχειρίζεται μια διαφωνία. Πρόκειται για δεξιότητα που μαθαίνεται.

Περιβάλλον: Δεν αρκεί όμως μόνο η ιδιοσυγκρασία για να εκφραστεί μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, εφόσον σημαντικά είναι και τα ερεθίσματα από το περιβάλλον. Τα παιδιά αντιγράφουν τις συμπεριφορές των ανθρώπων που κινούνται στο κοντινό τους περιβάλλον. Ένα παιδί είναι πιο πιθανό να

τσακώνεται όταν περιτριγυρίζεται από ανθρώπους που συνηθίζουν να τσακώνονται, κυρίως γονείς ή μεγαλύτερα αδέρφια, όταν παίρνουν αυτό που θέλουν μετά από τον τσακωμό, όταν οι γονείς δεν θέτουν όρια σε σχέση με τον τσακωμό και τον θυμό και όταν εκτίθενται σε βίαιες εικόνες που προβάλλονται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Ηλικία: Φυσικά η ηλικία παίζει σημαντικό ρόλο στο πώς ένα παιδί θα διαχειριστεί έναν τσακωμό. Εμπειριστατωμένος έλεγχος καταλήγει σε συμπεράσματα ανάλογα με τα ηλικιακά στάδια. Συνεπώς, όσο μικρότερη είναι η ηλικία του δράστη τόσο πιο έντονα είναι τα ξεσπάσματα βίας. Αντιθέτως, με το πέρασμα των χρόνων και την ανερχόμενη ωριμότητα οι οξείες αντιπαραθέσεις αμβλύνονται και αντικαθίστανται από τη συνεργασία και την αλληλοκατανόηση.

ΕΞΑΡΣΕΙΣ ΒΙΑΣ

Η σωματική βία:

Είναι και η πιο εμφανής μορφή βίας. Κάθε μορφής βίας που ασκείται ενδέχεται να προκαλέσει διάβρωση στον χαρακτήρα του ατόμου.

Στα πλαίσια της παιδικής σωματικής κακοποίησης, έχουν αναφερθεί διάφορα περιστατικά όπως μελανιές, κάψιμο με τσιγάρο, χτύπημα στο κεφάλι, κάταγμα οστών, εσωτερικές κακώσεις, γενικότερα κάθε σωματικό τραύμα που έχει διάρκεια πάνω από σαράντα οκτώ ώρες, πνίξιμο, πρόκληση ασφυξίας με τοποθέτηση σακούλας ή μαξιλαριού στο κεφάλι του παιδιού και θάνατος.

Η Ψυχοσυναισθηματική Βία Παιδιών και Εφήβων:

Η έννοια της ψυχολογικής κακοποίησης είναι στενά συνδεδεμένη με την έννοια της συναισθηματικής κακοποίησης. Η συναισθηματική κακοποίηση είναι η επίμονη, επαναλαμβανόμενη, ακατάλληλη συναισθηματική αντίδραση έναντι στην έκφραση των συναισθημάτων και της συμπεριφοράς

του παιδιού. Μορφή συναισθηματικής κακοποίησης είναι και η λεκτική κακοποίηση, η οποία αποτελεί το βασικότερο, ίσως, είδος της συναισθηματικής κακοποίησης. Χαρακτηρίζεται, δε, από σχόλια που κάνουν το παιδί να νιώθει ανάξιο και χαζό, ενώ συχνή είναι η εμφάνιση αρνητικών προβλέψεων, συγκρίσεων, προσβολών, απειλών και ρίψεων ευθυνών.

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Οι επιπτώσεις των προαναφερθέντων καταστάσεων πλήττουν εμφανώς την προσωπικότητα του θύματος.

6. Αρχικά, προβλέπεται επιφυλακτική στάση απέναντι στους άλλους με ταυτόχρονη κυριαρχία αισθημάτων φόβου.
7. Οι εκδηλώσεις βίας συντελούν, επίσης, στην έντονη ψυχωτική ανησυχία, (όπως την ταραχή, τη σύγχυση, τον τρόμο, την αναστάτωση) και υπερκινητικότητα. Υψηλά επίπεδα αγωνίας, ακόμη, και γενικότερων αρνητικών επιπτώσεων στην ψυχική τους υγεία χαρακτηρίζουν τα άτομα που υπέστη οποιαδήποτε μορφή βίας.

8. Ως πιθανά ενδεχόμενα ορίζονται, συμπληρωματικά, τα ποικίλα καταθλιπτικά συμπτώματα, όπως αυτά της χαμηλής αυτοεκτίμησης, της θλίψης, της στενοχώριας ή της απάθειας.
9. Παρατηρημένη είναι, επιπλέον, η χαμηλή σχολική επίδοση ακόμη και μαθησιακές δυσκολίες ως αποτέλεσμα του ψυχικού πόνου που βιώνουν.
10. Οι πιθανότητες έντονων διαταραχών της συμπεριφοράς είναι εξίσου αυξημένες. Ο έντονος θυμός και η επιθετικότητα του κακοποιημένου παιδιού μπορεί να εκδηλωθεί με αντιδραστική είτε επιθετική συμπεριφορά απέναντι στους συνομηλίκους ή μεγαλύτερους του. Ενδεχόμενη είναι και η καταστροφική συμπεριφορά σε παιχνίδια ή άλλα αντικείμενα, μέχρι και η αυτο-επιθετική στάση απέναντι στον εαυτό του με απόπειρες αυτοκτονίας, αυτοτραυματισμού, χρήσης ναρκωτικών ουσιών.
11. Από τις πιο επικίνδυνες επιπτώσεις τίθενται η παιδική κατάθλιψη και οι διαταραχές άγχους που φαίνονται να συνδέονται άρρηκτα με την ενδοοικογενειακή βία. Μάλιστα, αρκετοί νέοι που βιώνουν διαρκή οικογενειακή βία ενδέχεται να εμφανίσουν μια σειρά συμπτωμάτων μετά-τραυματικής διαταραχής στρες με εφιάλτες, άγχος και αποφυγή συζητήσεων για τέτοιου είδους θέματα.

Τέλος, τέτοιας μορφής γεγονότα μπορούν να διαμορφώσουν μια δυσλειτουργική συμπεριφορά στο άτομο, τόσο στην παιδική του ηλικία όσο και στην ενήλικη ζωή. Υποστηρίζεται, λοιπόν, ότι οι πρώιμες φάσεις της παιδικής ηλικίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις ενδεχόμενες ρήξεις της οργάνωσης του μελλοντικού ενήλικα, αφού τα άτομα που έχουν υποστεί οποιασδήποτε μορφής κακοποίησης στην παιδική τους ηλικία συχνά αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα στην ενήλικη ζωή τους. Τέτοια προβλήματα είναι η χαμηλή αυτοπεποίθηση, οι δυσκολίες στις σχέσεις τους, η υπερβολική αυτοκριτική, η κοινωνική απομόνωση,

που παρεμβαίνουν στην καθημερινή λειτουργία και ψυχική υγεία του ατόμου.

ΝΑ ΚΑΙ ΚΑΤΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ..!

Το πώς αφομοιώνεται ένα βίωμα (και κατ' επέκταση ένα τραύμα), περιγράφεται από τη θεωρία του Sperry (1966), σχετικά με τον εγκέφαλο και τα δύο αυτόνομα, αλλά αλληλεξαρτώμενα, μέρη του:

τα δύο ημισφαίρια του εγκεφάλου μας, που αν και αυτόνομα, συνδέονται έτσι ώστε τελικά ο εγκέφαλος να λειτουργεί ως σύνολο συνθετικά.

Αναλυτικότερα, από τη μία πλευρά, ο αριστερός εγκέφαλος δίνει σχήμα και δομή, μορφοποιεί τον φυσικό και νοητικό μας κόσμο. Είναι η βάση των γνωστικών κατηγοριοποιήσεων και ταξινομήσεων, των εννοιολογικών δομών της γλώσσας. Από την άλλη πλευρά, ο δεξιός εγκέφαλος φτιάχνει σύνολα, εικόνες, αναπαραστάσεις. Εκεί παίρνουν μορφή τα βιώματα μας, χωρίς λόγια.

Έτσι και η αλλαγή θεωρείται ότι είναι πρωταρχικό θέμα του δεξιού εγκεφάλου. Όταν βιώνεται μια τραυματική εμπειρία ο οργανισμός βρίσκεται σε σοκ και τα δύο ημισφαίρια δεν συνεργάζονται επαρκώς, με αποτέλεσμα να μπλοκάρεται η επικοινωνία τους και, κατ' επέκταση, να κλειδώνεται η

εμπειρία στο νευρικό μας σύστημα. Είναι ένας βιολογικός μηχανισμός επιβίωσης. Έτσι ένα βίωμα τραυματικής εμπειρίας δεν αφομοιώνεται αν δεν συνεργαστούν τα δύο ημισφαίρια για να το επεξεργαστούν.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Πολλοί είναι και εκείνοι που θα υποστηρίξουν την αδελφική βία και θα τη μεταφράσουν περισσότερο ως ένα αναπόφευκτο γεγονός παρά ως φαινόμενο ανησυχητικό.

Υποστηρίζουν ότι οι συγκρούσεις και οι αδελφικοί καβγάδες είναι κάτι που θα συντροφεύει τα αδέλφια σε όλη τους τη ζωή. Συνεπώς οι τσακωμοί και οι συγκρούσεις θεωρούνται ως κάτι εποικοδομητικό, ώστε μέσω του καβγά τους να αναπτυχθεί ο σεβασμός και η θεμελίωση της αδελφικής τους σχέσης.

Τονίζεται, παράλληλα, ότι η σχέση των αδελφών στην ουσία είναι μια προετοιμασία για τις επόμενες σχέσεις που θα δημιουργήσει ένα παιδί. Είτε αυτή καλείται φιλική, κοινωνική ή επαγγελματική. Τέλος, ανάμεσα στα αδέλφια, διδάσκονται οι αξίες της αλληλοβοήθειας και της θεμιτής αυτοβελτίωσης μέσα από τον φιλικό ανταγωνισμό, με απώτερο στόχο την

ολοκληρωμένη κοινωνικοποίηση και την προσωπική τελείωση.

Επιλογικά, ως επιστέγασμα της ανάλυσης προκύπτει ότι η έξαρση βίας ανάμεσα στα αδέρφια είναι η αιτία δημιουργίας οδυνηρών επιπτώσεων στην ψυχική τους ισορροπία. Γι' αυτόν τον λόγο απαιτείται η λήψη θετικών ερεθισμάτων από το στενό τους περιβάλλον, ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να κατανοήσουν τη σημασία της διαπραγμάτευσης και του συμβιβασμού.

Τρόποι Άμβλυνσης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η βία μεταξύ των αδελφών και οι συγκρούσεις στις οποίες συχνά επιδίδονται αποτελούν φαινόμενα συνηθισμένα σε όλες τις οικογένειες. Αυτά όμως, αν και φυσικά και αναπόφευκτα, χρίζουν αντιμετώπισης έτσι ώστε να μην έχουν μελλοντικά αρνητικές συνέπειες στα παιδιά και τη σχέση μεταξύ τους. Την ευθύνη βέβαια για το έργο αυτό

οφείλουν να αναλάβουν οι γονείς των παιδιών, ακολουθώντας ορισμένες τακτικές που θα στοχεύουν τόσο στην πρόληψη όσο και στην καταστολή αυτών των εκδηλώσεων βίας.

ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Πρωταρχικά, οι γονείς πρέπει να δημιουργούν ένα ασφαλές κλίμα στην οικογένειά τους, στα πλαίσια του οποίου θα διδάσκουν στα παιδιά τους χρήσιμες αξίες όπως ο σεβασμός, η κατανόηση, η αλληλεγγύη και η συνεργασία. Έτσι όλα τα μέλη της οικογένειας από μικρή ηλικία θα μάθουν να συμβιώνουν αρμονικά μεταξύ τους και να αντιμετωπίζουν με ψυχραιμία τις διαφορές τους.

Ακόμη, οι γονείς πρέπει να περνούν χρόνο με τα παιδιά τους τόσο σε οικογενειακό όσο και σε ατομικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο, τα παιδιά θα δημιουργήσουν θετικές αναμνήσεις από τις συλλογικές δραστηριότητες στις οποίες θα συμμετέχουν αλλά θα αισθανθούν και μοναδικότητα, χάρη στον προσωπικό χρόνο που θα τους αφιερώνεται. Η κατάσταση αυτή, όπως εξυπακούεται μπορεί να συμβάλλει κατά πολύ στη μείωση των φαινομένων βίας μεταξύ τους.

Επιπλέον, απαραίτητη καθίσταται και η μείωση των συγκρίσεων μεταξύ των παιδιών στο ελάχιστο. Όπως είναι φυσικό τα αποτελέσματά της μπορούν να προβούν μόνο επιζήμια, καθώς πάντοτε ένα από τα παιδιά θα αισθάνεται αδικημένο και παραμελημένο, ίσως ακόμη και ταπεινωμένο και θα επιχειρήσει να αποκαταστήσει τη θέση του και να ξεχωρίσει μέσω της επιθετικής και βίαιης συμπεριφοράς.

Επιπρόσθετα, το κάθε παιδί έχει τη δική του μοναδική προσωπικότητα, τις δικές του ιδιαιτερότητες και ιδιοτροπίες και επομένως οι γονείς οφείλουν να συμπεριφέρονται ανάλογα. Ακόμη λοιπόν και αν το παιδί δεν είναι δεκτικό απέναντι στα πρότυπα συμπεριφοράς που ο γονέας προσπαθεί να του μεταλαμπαδεύσει και αντιδρά εκείνος πρέπει να του δείξει σεβασμό και κατανόηση, μέσω της συμπεριφοράς του και να επιχειρεί να το προσεγγίσει με τον κατάλληλο για αυτό τρόπο. Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δε συνεπάγεται την υποχώρηση σε κάθε επιθυμία του αλλά αντιθέτως την αλλαγή της τεχνικής του γονέα παράλληλα με τη «θέσπιση» ορισμένων κανόνων, που θα οριοθετούν τη συμπεριφορά του.

ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Παρά όμως όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις που προαναφέρθηκαν, το κύριο μέλημα των γονέων και παράλληλα το σημείο στο οποίο συνήθως

«πάσχουν» είναι η καταστολή μιας αδελφικής σύγκρουσης, η οποία είναι αναπόφευκτη.

Αρχικά, οι γονείς δεν πρέπει να επεμβαίνουν συνεχώς στις διαφωνίες των παιδιών τους, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις όταν το κρίνουν απαραίτητο. Τις περισσότερες φορές όχι μόνο πυροδοτούν ακόμα χειρότερες συγκρούσεις μεταξύ τους αλλά ακόμη και αν τελικά βρουν μια λύση στη διαφωνία τους, αυτή θα είναι ενδεχομένως λιγότερο αποτελεσματική από την αντίστοιχη των παιδιών τους. Εξάλλου, με τον τρόπο αυτό τους εκφράζουν έμμεσα και την εμπιστοσύνη τους και συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αρετής της συνεργασίας, απαραίτητο εφόδια για τη μελλοντική ζωή τους.

Ακόμα, καίριο σημείο αποτελεί η ήρεμη αντιμετώπιση μίας κατάστασης βίας. Το ξέσπασμα σε φωνές στο οποίο οι περισσότεροι γονείς καταλήγουν και η χρήση βίας, σωματικής ή λεκτικής θα επιδεινώσει ακόμα πιο πολύ την ένταση και θα οδηγήσει στην αναπαραγωγή των συγκρούσεων, στις οποίες θα συμμετέχουν πλέον και οι ίδιοι οι γονείς. Εκτός αυτού βέβαια, σε περίπτωση που οι γονείς χάσουν τον αυτοέλεγχο και την αυτοκυριαρχία τους και προβούν σε άσκηση βίας θα δώσουν ένα εντελώς λανθασμένο πρότυπο συμπεριφοράς στα παιδιά τους, τα οποία μπορεί να θεωρήσουν ως την πρότυπα αντίδραση και να τη μιμηθούν στο μέλλον.

Επίσης, οι γονείς κάθε φορά που επεμβαίνουν σε έναν διαπληκτισμό μεταξύ των παιδιών τους οφείλουν να αντιμετωπίζουν με ηρεμία, ψυχραιμία, κατανόηση και ανωτερότητα την κατάσταση. Έτσι, αφού απομακρύνουν τα παιδιά, παίρνοντας όσο χρόνο χρειαστούν πρέπει να προσπαθήσουν να τους εξηγήσουν γιατί έπραξαν λανθασμένα και πώς θα όφειλαν να έχουν αντιδράσει. Βέβαια, είναι πολύ πιθανό έως και σίγουρο τα παιδιά να αγνοήσουν τις συμβουλές τους λόγω της αντιδραστικότητας που θα αισθάνονται ιδιαίτερα έντονη. Για αυτό οι γονείς πρέπει να προσέξουν ώστε να μην είναι επικριτικοί ή να εκφράζουν απειλητικές διαθέσεις προς αυτά, για να γίνουν τα λόγια τους πιο εύκολα αποδεκτά.

Κοντά σε αυτά, η αναζήτηση από τους γονείς των βαθύτερων αιτίων μίας σύγκρουσης αποτελεί ένα βασικό σημείο, καθώς δεν πρέπει να επικεντρώνονται στα επιφανειακά ερωτήματα των παιδιών όπως: «Ποιος άρχισε τον καυγά;». Αντιθέτως, πρέπει να αναζητούν ορισμένους παράγοντες όπως την ψυχική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν πριν τη σύγκρουση και το θέμα της διαφωνίας τους. Έτσι, θα βοηθήσουν στην πιο αποτελεσματική και ουσιαστική επίλυση του ζητήματος και θα είναι απολύτως δίκαιοι, αποφεύγοντας οποιαδήποτε ευνοϊκή μεταχείριση ή αντίστοιχα αδικία προς ένα από τα παιδιά.

Τέλος, επιβάλλεται στους γονείς να τιμωρήσουν τα παιδιά τους εάν δε συμμορφωθούν μετά από επανειλημμένες παρατηρήσεις και εξακολουθούν να τηρούν την ίδια στάση συμπεριφοράς. Η τιμωρία, όπως έχει αποδειχθεί από πολλούς παιδοψυχολόγους αποτελεί ένα αποτελεσματικό μέτρο συμμόρφωσης των παιδιών, με την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιείται ορθά και εύλογα. Μάλιστα, για να έχει ακόμη πιο εγγυημένα αποτελέσματα η τιμωρία θα ήταν χρήσιμο να εφαρμόζεται σε τομείς οι οποίοι έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στο κάθε παιδί, δηλαδή να του στερούνται ορισμένα προνόμια τα οποία το ενδιαφέρουν άμεσα και τα οποία δεν θα θελήσει να ξαναστερηθεί σε περίπτωση που τείνει να επαναλάβει τη λανθασμένη συμπεριφορά του. Όμως, είναι απαραίτητο να σημειωθεί πως η τιμωρία δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να είναι πάρα πολύ αυστηρή ή να ταπεινώνει το παιδί και να φανερώνει έλλειψη εκτίμησης και σεβασμού προς το πρόσωπό του. Κάτι τέτοιο, όχι μόνο δεν θα επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα αλλά θα αυξήσει δραματικά τον κίνδυνο για τη δημιουργία ψυχολογικών προβλημάτων, ψυχώσεων και συμπλεγμάτων κατωτερότητας, τα οποία με τη σειρά τους συμβάλλουν στη δημιουργία μίας προβληματικής ή και διαταραγμένης προσωπικότητας.

Κλείνοντας, λοιπόν το κεφάλαιο αυτό αξίζει να αναφερθεί μια άποψη ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα και επικουρική για κάθε γονέα: το γεγονός πως οι συγκρούσεις μεταξύ των αδελφών, σε ένα φυσιολογικό βέβαια επίπεδο, μπορεί να προβούν ακόμη και χρήσιμες σε αυτά για τη μελλοντική ζωή τους και τη συμβίωσή τους με τους συνανθρώπους τους. Καθώς η οικογένεια αποτελεί τον βασικότερο πρωτογενή φορέα της κοινωνικοποίησης μέσα στο πλαίσιο της τα άτομα μαθαίνουν τα πρώτα και πιο πολύτιμα μαθήματα της ζωής. Έτσι, εκτός από τη μετάδοση των αξιών και κανόνων συμπεριφοράς, μέσω της τριβής τους με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας τα παιδιά διδάσκονται έτσι ώστε να καταφέρουν να ενταχθούν ομαλά στην κοινωνία. Το ίδιο λοιπόν συμβαίνει και με τις συγκρούσεις ανάμεσα στα αδέλφια, που τους προΐδεάζουν για τις δυσκολίες της μετέπειτα ζωής τους, όσον αφορά το χειρισμό και την αντιμετώπιση παρόμοιων καταστάσεων. Μάλιστα η κα Όλγα Ψωμιάδη, ψυχοθεραπεύτρια (MA Psych) στο επάγγελμα αναφέρει χαρακτηριστικά σε ένα άρθρο της στη διαδικτυακή της σελίδα: « Αν σας απασχολεί που τα παιδιά σας τσακώνονται, μην... ανησυχείτε ιδιαίτερα! Προκαλεί έκπληξη, αλλά οι έρευνες δείχνουν ότι μία μέτρια συχνότητα συγκρούσεων ανάμεσα στα αδέλφια, ενισχύει τις κοινωνικές συναναστροφές με άλλα παιδιά παρόμοιας ηλικίας. Οι ήπιες συγκρούσεις ανάμεσα στα αδέλφια, σε μία, κατά τα άλλα, ισορροπημένη σχέση αγάπης και υποστήριξης μεταξύ τους, συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα

κοινωνικών δεξιοτήτων, συναισθηματικό έλεγχο και καλύτερη προσαρμογή στο σχολείο αλλά και στη μετέπειτα ζωή τους.»

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Ερώτηση 1^η

Σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ αδελφών πώς θα αντιδρούσατε;

Ερώτηση 2^η

Ποιο, κατά τη γνώμη σας, είναι το βασικότερο αίτιο της ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ αδελφών;

Ερώτηση 3^η

Πώς συνήθως αντιδρούν οι γονείς όταν έρχονται αντιμέτωποι με μια κατάσταση βίας μεταξύ των παιδιών τους;

Βιβλιογραφία

University of Michigan Health System:

<http://www.med.umich.edu/yourchild/topics/sibabuse.htm>

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION

<http://www.apa.org/helpcenter/warning-signs.aspx>

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7

<http://www.ikidcenters.com/%CE%B6%CE%AE%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%BC%CE%B5%CF%83%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B1->

<http://www.ikidcenters.com/%CE%B1%CE%B4%CE%AD%CE%BB%CF%86%CE%B9%CE%B1-5-%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1/>

<http://www.ikidcenters.com/%CE%B1%CE%B4%CE%AD%CE%BB%CF%86%CE%B9%CE%B1-5-%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1/>

<http://www.ikidcenters.com/%CE%B1%CE%B4%CE%AD%CE%BB%CF%86%CE%B9%CE%B1-5-%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1/>

<http://mikroimegaloi.gr/content/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%B8%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82>

<http://mikroimegaloi.gr/content/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%B8%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82>

<http://mikroimegaloi.gr/content/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%B8%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82>

<http://mikroimegaloi.gr/content/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%B8%CE%B1-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AC-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82>

<http://www.infokids.gr/2014/11/10-symvoyles-gia-na-diaxeiristeite-to-thy/singleparent.gr mikroimegaloi.gr>

- Ευρωπαϊκός Χάρτης δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των ηλικιωμένων που χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα και βοήθεια
- <http://www.medinova.gr/pos-na-anagnorisete-tin-kakopoiisi-ilikiomenon/>
- <http://lifelinehellas.gr/%CF%84%CE%B9-%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5/%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%AE-sos-1065/>
- http://timetotalk.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=261&Itemid=104
- http://www.ygeiaonline.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6461=al&catid=120=elderly
- <https://www.youtube.com/watch?v=wHe-QTWaZ7A>
- http://www.aboutyouth.gr/el/06_kako_0.html
- <http://www.medlook.net/%CE%86%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CF%81%CE%AF%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AF%CE%B1%CF%82/2945.html>

➤ **Κακοποίηση στην οικογένεια**

http://www.aboutyouth.gr/el/06_kako_0.html

- **Μικρά Παιδιά Θύματα της Ενδοοικογενειακής Βίας Σήμερα, Θύτες στο Μέλλον**

http://www.gonis.gr/index.php?pN=%CE%95%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE_%CE%B2%CE%AF%CE%B1&txtWebPageID=5

- **Βία και κακοποίηση στην οικογένεια**

<http://www.paidiatros.com/children/Via-kakopiisi-oikogenia>

- **Παιδί και ενδοοικογενειακή βία**

http://www.ygeiaonline.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6365:en&catid=116:kids

- **Ενδοοικογενειακή βία**

<http://www.i-psyxologos.gr/endoikogeniaki-via/>

- **Παιδική κακοποίηση, μορφές και συνέπειες στην ψυχική υγεία του παιδιού**

<http://e-psychology.gr/violence-abuse/716-paidikh-kakopoihsh-morfes-kai-synepeies-sthn-psychikh-ygeia-tou-paidioy>

- **Αναγνωρίστε και αντιμετωπίστε την ενδοοικογενειακή βία**

<http://www.dromostherapeia.gr/paidi-efivos/anagnoriste-kai-antimetopiste-tin-endoikogeneiaki-via.html>

- **Η εξάλειψη της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά**

http://www.ekka.org.gr/portal_docs/publication/picture/9_350.pdf

- **Οι μορφές βίας κατά των παιδιών στην σύγχρονη κοινωνία**

<http://filologosonlinegr.blogspot.gr/2014/10/blog-post.html>

- **Ενδοοικογενειακή βία: αίτια, συνέπειες, αντιμετώπιση**

<http://www.fee.org.gr/articles-blog/204-family-violence.html>

- **Βία στην οικογένεια - Προστασία παιδιών - Συμβουλευτική**

http://www.familyviolence.gov.cy/upload/publications/odigos_gia_paidia_orange.pdf

- <http://e-psychology.gr/psychotherapy/352-person-centered-cognitive-behavioral-comparison>

- http://www.nurse.teithe.gr/nurse_teithe_gr_attachment_201310091927.pdf

- <http://behaviorism.panteion.gr/index.php/el/2010-03-22-23-30-39?view=item&id=1&item=110>

- http://epapanis.blogspot.gr/2007/11/blog-post_11.html

Η εργασία υλοποιήθηκε από τους μαθητές της Β τάξης:

Αλεξανδρή Ζωή

Αθηναίου Ήλια

Καλούδη Εύα

Καπαρού Φωτεινή

Κιρκινέζος Δημήτρης

Κόβη Αναστασία

Κοτζαουστόπουλος Βασίλης

Μιχάλη Χαρίκλεια

Μπερλέμη Μαρία

Μυζικά Μαρία

Μουσιάδη Ελένη

Νόικος Γιώργος

Πίσαλα Αθανασία

Πλουμής Παναγιώτης
Ξένου Ελευθερία
Στασινός Ιάσοντας
Σταματοπούλου Ευγενία
Τσολακόπουλος Νίκος